За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля Народам! Воля Людині!

ВИЗВОЛЬНИЙ

ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Ч. 9 (48) ВЕРЕСЕНЬ 1951 РІК IV

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ
Суспільно-політичний місячник
Видає:
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

LIBERATION PATH
Published by the
UKRAINIAN PUBLISHERS Ltd.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ :
28, MINSTER ROAD, LONDON, N.W.2.

З М І С Т

1. З. Пеленський .... ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ І ЙОГО РЕСТАВРАТОРІВ
2. В. Росенко ..... ВІД „ОБ'ЄДНАННЯ ПРОЛЕТАРІЯТУ" ДО „ДРУЖБИ СОВЄТСБКИХ НАРОДІВ"
3. А. К. ..... МОСКОВСЬКІ „РИБАЛКИ" І УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ
4. Є. О. ..... НА ШЛЯХУ БОРОТЬБИ ЗА УССД
5. З. К. ..... ЗА ВЕЛИКУ СПРАВУ
6. І. В. ..... КОЛИ ЗАГОВОРИТЬ ПРАВДА?
7. Лев Ш. ..... ЗА САМОСТІЙНІСТЬ СИБІРУ
8. З матеріялів Політ-Ради ..... НА РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНИХ ПОЗИЦІЯХ
9. Р. К. Б. ..... У ПОБІДНОМУ ПОХОДІ НА КИЇВ
10. Д. Труханівський. З-ПЕРЕД ДЕСЯТИ РОКІВ
11. А. К. Супрун ..... „ГЛЕЧИКИ"
12. М Суходоля ..... ДЕМОКРАТІЯ І... „ДЕМОКРАТІЯ"
13. Н. Д. ..... МОСКАЛІ МЕТУШАТЬСЯ...
14. Я. О. ..... „БУВШІ УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ" ЧИ БУВШІ КОЛЯБОРАНТИ?
15. Н. Д. ..... ДИВНИЙ БЛЬОК ПРОТИ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА
З пресового фільму ..... ЩО КОМУ „ЛУЧШЕ"?
ЩЕ ПРО „ЧУЖИННИЙ ЛЕГІОН"
„ТРЯСУТЬСЯ ГОРИ, А РОДИТЬСЯ СМІШНА МИШ"
16. ..... ПОЖЕРТВИ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ"
У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Річна передплата ... ... **18 ш**
Піврічна передплата ... ... **9 ш**
Тримісячна передплата ... ... **4 ш. 6 п.**
Ціна 1 примірника ... ... **1 ш. 6 п.**

В інших країнах — у перечисленні на валюту даної держави.

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

LIBERATION PATH

Рік вид. IV. Ч. 9 (48) ЛОНДОН, ВЕРЕСЕНЬ (SEPTEMBER), 1951 Ціна — 1 ш. 6 п.

†

Славної Пам'яти

Друг **ОСИП ДЯКІВ**

псевдо **О. ГОРНОВИЙ**

член Проводу Організації Українських Націоналістів на Українських Землях і визначний публіцист революційно-визвольного руху в Україні згинув геройською смертю

в листопаді 1950 року в бою з большевиками під час облоги підпільної криївки.

Не зважаючи на чергові важкі втрати, що їх Організація Українських Націоналістів понесла в останньому періоді, визвольна боротьба українського народу проходить далі незламно і поповнює свої ряди провідних революціонерів новими силами, що виховалися і виросли на ідеалах і на прикладі поляглих борців.

Вічна слава поляглим Героям!

Провід
Закордонних частин
Організації Українських Націоналістів

ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ І ЙОГО РЕСТАВРАТОРІВ

(СТАНОВИЩЕ ЦК АБН ДО ДІЯЛЬНОСТИ „КОМІТЕТУ ОСВОБОЖДЕНІЯ НАРОДОВ РОССІЇ)

Центральний Комітет АБН скликав 24 вересня ц. р. у Мюнхені Пресову Конференцію, в якій зайняв становище до московської єдинонеділимської діяльности, а особливо до створеного А. Ф. Керенським „Совєта Освобожденія Народов Россії".

На тій Пресовій Конференції були заступлені 33 світові аґенції і редакції газет. Між ними були: Associated Press, United Press, CND (Christ. Nachr. Dienst), Overseas News Agency, SIS, OLCB, Bayerischer Rundfunk, Presseamt US-Landeskommissariat und SZ, Die Neue Zeitung, Stars and Stripes, Suddeutsche Zeitung, Der Mittag, Der Monat, Schwarzwalder Bote, Tablet, Neue Augsburger Zeitung, Frankische Landeszeitung, Frankfurter Allgemeine, Tages-Anzeiger Regensburg und die Nationale Presse der von Bolschewismus unterjochten Volker, Danica, Notre Drapeau і інші.

Пресовою Конференцією проводив у заступництві Голови ЦК АБН п. Я. Стецька, князь Накашідзе (грузин), а речинком АБН під час Конференції був ред. Зенон Пеленський. Після заяви-доповіді З. Пеленського поставлено кореспондентами низку запитів, з яких розвинулася жвава дискусія в користь концепції АБН. Особливо багато присвячено уваги „певним американським кругам", які так уперто, з наївним цинізмом піддержують усіми засобами акцію Керенського і сприяють реставрації т. зв. „здемократизованої" білої московської імперії.

Всі представники об'єднаних в АБН народів рішучо заявили, що вони будуть усіми засобами й усіми силами протиставлятись усякій акції московської імперіялістичної еміграції, а також акції всіх тих „певних американських кругів", що в спілці з Керенським намагаються накинути поневоленим народам СССР нове зненавиджене ярмо і насилля. Цим остерегли США, що коли вони хочуть мати приятелів і союзників з-поза залізної заслони, то вони мусять закинути всякі пляни реставрації білого московського імперіялізму, бо інакше всі народи, що сьогодні активно борються в СССР проти московсько-сталінського імперіялізму, змушені будуть трактувати США, як спомагача московських поневолювачів свободолюбних народів.

Нижче поміщуємо з незначним скороченням доповідь-заяву З. Пеленського, виголошену на Пресовій Конференції.

Редакція

АБН скликав Пресову Конференцію, щоб вияснити своє становище в справі проблеми відбудування Східньої Европи і Совєтської Азії. Ми здаємо собі справу ясно, що порушена тема нової відбудови народів, що находяться під совєтським пануванням, у пресовому докладі не може бути задовольняюче опрацьована. Цей процес нового упорядковування буде тривати роками.

Вже на початку звертаємо увагу на **те, чого** на Сході Европи **не сміє** статись. Уповноповажені і відповідальні представники об'єднаних народів АБН: Альбанії, Вірменії, Азербейджану, Болгарії, Козакії, Хорватії, Чехії, Естонії, Грузії, Угорщини, Ідель-Уралу, Литви, Румунії, Сербії, Сибіру, Словаччини, Словенії, Туркестану, України, Білорусі і Північного Кавказу — всі однозгідні в цьому, що у зв'язку з очікуваним розвалом большевизму, російська імперія, у якій би то формі не виступала — царській, комуністичній, демократичній, лівій чи правій і т. п. — **мусить бути розвалена і знищена** і, як імперія, **ніколи не може** бути відбудована.

АБН змагає до того, щоб усі народи, що стоять у засягу російської експанзії, мали незламне право на свої національні держави, побудовані на етнографічних принципах, як рівнож щоб ці держави, що втратили свою незалежність, після звільнення їх з-під комунізму й російського панування, були відбудовані. Коли ці народи осягнуть цілковиту свою незалежність, можуть, але цілком добровільно, до чого їх ніхто не сміє змушувати, об'єднуватися в державні союзи, які, однак, у жоднім випадку не можуть загрожувати життьовій безпеці і незалежності інших народів. АБН кріпко **опирається на принципі самовизначення народів** і буде цю засаду, чи тепер, чи пізніше, на своєму шляху реалізувати.

АБН з цілою гостротою виступає проти притенсій московського народу бути керівною потугою на Сході. Позатим АБН немає застережень супроти московського, історичного докладно означеного народу, який може спокійно й мирно жити на власній етнографічній території побіч інших вільних самостійних народів.

АБН непохитно стоїть на становищі, якого правильність обуснована найтяжчими історичними досвідами, що **існування російської імперії завжди загрожувало мирові світа й потягало за собою нищівні й безконечні війни та уямрлювання нових вільних народів.** З ростом московської імперії **поступово збільшались** небезпеки нових воєн, **загарбницьких** походів і **поневолювань** наородів. **Як довго** існуватиме російська імперія, **так довго не буде спокою у світі, так довго праця ОН не матиме свого змісту і ніколи серед людства не зникне страх перед війною.** Тому знищення російської імперії АБН уважає, як **головне домагання,** для тривалого забезпечення миру в цілому світі. Відбудова держав культурних народів з історичними традиціями ніколи не буде загрожувати світовому мирові, натомість існування російської імперії була і залишиться цією небезпекою.

Не є нашою ціллю розводитись над тим, як далеко, в якій формі, на основі яких історичних, географічних, культурних, чи Бог

зна ще яких причин, ці інші народи, що насильно опинились у рамках російської імперії, прагнуть свойого визволення й відокремлення від Росії. Вистачаючим є **це, що ці народи, як національні спільноти, домагаються незалежности і відокремлення від Росії.** Коли слово демократія мало колинебудь свій зміст і сенс, то якраз тут цей зміст і сенс найсильніше і безумовно повинен бути засвідчений. Коли ці народи **прагнуть** відокремлення й самостійности — повинні це **осягнути.**

Існує обусноване підложжя для предбачувань, що в Західній Европі і США з розвитком політичних подій на цю російську проблему щораз частіше будуть покликуватись в імені демократичних принципів.

Переживаємо добу холодної війни, астрономічних зброєнь і невідступних міжнародних судорогів (потрясень). У такому стані світ на далеку мету **не може жити** і розв'язання цієї проблеми **мусить** вкоротці наступити. На нашу думку світ не може існувати у двоподілі; він мусить бути або комуністичний, під московським володінням, або комунізм, це значить — російська совєтська держава включно із сателітними урядами, впаде.

Це і є причиною оживлення політичної активности російської еміграції, як в Европі, так і в Америці. Екзильні росіяни розуміють, що час переломів і далекойдучих світових політичних подій і вирішувань уже назрів, тому тепер вони, по десятках років практичного летаргічного сну й політичної безплідности, відживають і зголошуються до слова. Як відомо, що 20-го вересня ц. р. в Штутґарті, відбулась конференція 5-ти т. зв. головних російських „демократичних" партій під проводом знаного екзильного російського політика Керенського. Цих 5-ть партій об'єднались і створили т. зв. „Освободітельний Комітєт Народов Россії". Цей „комітєт" має притенсії, після розвалу большевизму, зголоситись по владу. Не є виключеним, що незабаром прийде до утворення екзильного російського уряду. Причиною виступу АБН проти цих плянів є те, що п. Керенський зі своїми 5-ти партіями захищає неподільність російської імперії.

Нас, однак, ці політичні дії і об'єднання росіян не інтересували б, якщоб ми не мали певности, що поза тим криється багато більше, а саме акція впливових американських кругів. Очевидно, що ані американський уряд, ані американський парлямент, ані інші американські чинники, не мали ще нічого офіційно з цим до діла. Як при „Круціяті за мир", так при „Національнім Комітеті для миру" в Европі і т. д. розходиться про фінансову допомогу з т. зв. американських „приватних джерел". Однак цього вистачає, щоб така „приватна" форма покровительства і фінансової допомоги, впливали на американську публічну думку, щоб згодом, у майбутності, американський уряд офіційно заанґажувався до цієї акції. Форма і зміст російської єдинонеділимської акції є достосовані до думок і плянів американських кругів так, як вони собі уявляють розв'язку цієї російської проблеми.

Тут заявляємо, що народи АБН у **жодному випадку на ці пляни й намагання рішуче не згодяться.** Концепція і програма АБН є стійка і незмінна. Ми домагаємося **необхідного розподілу** російської імперії на основі національного принципу. Ніколи народи АБН **не приложать своїх рук,** щоб п. Керенському, чи кому іншому помагати відбудувати російську тюрму народів. Народи АБН **домагаються** свободи, а не зміни в'язничної сторожі.

Ми, об'єднані народи АБН, із заявою в Штутґарті від 20-го вересня ц. р. колишнього російського президента міністрів А. Керенського **нічого до діла не маємо** і в його намаганнях не візьмемо жодної участи. Ми теж не належимо до створеного ним „Комітету Освобожденія Народов Росії". Це цілковито тільки російська справа. Пан Керенський не має жодних уповноважень говорити в нашій справі. Його боротьба й намагання відносяться **виключно** до зміни системи і вдержання імперії. **Наша боротьба ведеться за незалежність і свободу наших народів.**

Ми **відмовляємо** права п. Керенському і його „комітетові" говорити в імені т. зв. „народів Росії" і за цією прислоною робити якінебудь зобов'язання міжнародного характеру. Ми зокрема **перестерігаємо** американську публічну опінію перед якиминебудь зобов'язаннями і зовнішньо-політичними плянами в зв'язку з акцією цих російських груп. Ми є **рішені** групу Керенського гостро, так же само закордоном, як теж у наших батьківщинах, всіми середниками поборюва-

ти так довго, як довго він не зречеться своїх імперіялістичних плянів.

Зокрема ми хотіли б вказати на це, що американські круги, які цю російську акцію піддержують і сувенціонують, опираючись на цих сумнівних союзників, у так вирішному моменті наражуються на загрозу утрати допомоги цілої низки народів. Ледви чи можна очікувати, щоб „комітет" Керенського свою думку змінив і закинув свій імперіялістичний плян „об'єднання народов Россії". А практично **це означає для нас віщування найгострішої боротьби.**

З. Пеленський

В. РОСЕНКО

ВІД „ОБ'ЄДНАННЯ ПРОЛЕТАРІЯТУ" ДО „ДРУЖБИ СОВЄТСЬКИХ НАРОДІВ"

(До питання внутрішньої політики большевиків)

Питання взаємовідносин між поневоленими московсько-большевицькими імперіялістами народами і поневолювачем, тобто московським народом з його клікою на чолі — є центральним питанням внутрішньої політики СССР. Вже із самого початку приходу большевиків до влади, їх внутрішня політика, аж до часу фізичного упокорення поневолених народів, була дуже гнучкою. Такою вона є і зараз, хоч дещо змінена і звернена вже, передусім, на духове упокорення і підпорядкування собі всіх народів, що найшлись у московсько-большевицькій тюрмі.

В той час, коли большевики вели одверту фізичну боротьбу з українським, кавказьким, білоруським і ін. народами — їх внутрішньо-політична тактика зосередилась була на клясовій боротьбі тих народів та спрямовувалась на їх якнайбільше фізичне знищення і обезсилювання. Так, напр., на Україні, спираючись на міський чужонаціональний, в більшості здеґенерований елемент, большевики спрямували своє головне вістря на поділ і клясове розчленування українського села і міста. Відомо, що найсильніший опір ставили большевикам селяни, що часто стихійно творили спротив комуністичній владі і тому Україна тих часів являла собою розбурхане море, хвилі якого заливали московсько-большевицький корабель, загрожуючи йому потопленням і знищенням. Тоді большевики висувають гасло „єднання" вбогого селянства з т. зв. „пролетаріятом", і інтенсивно розбудовують політично-організаційний апарат, під назвою „Комітет Незаможних Селян" (КНС), у руках якого фактично перебувала політична влада, а т. зв. Ради Селянських Депутатів були тільки його пропаґандивним засобом, на зразок сьогоднішньої „народної демократії". Основною ціллю большевиків було тоді — розбити національну єдність поневоленого народу. А тому, що село, зокрема українське, виглядало й фактично було національно об'єднане, то напрям большевицької політики йшов по лінії — розбиття головно українського села.

Такою політикою большевики мали на меті здушити опір і знищити найактивнішу і найпродуктивнішу частину українського селянства, яку називали большевицькі аґітатори і організатори КНС — „буржуями", „кулаками", „куркулями" і т. п. Всі протибольшевицькі спротиви українського народу большевики називали „бунтом куркулів", хоч організаторами тих спротивів були переважно люди з найбідніших селян. Підступними „амнестіями" для повстанців, а навіть спеціяльними „привілеями" і наділенням влади ліквідували большевики спротив українського народу проти них, спрямовуючи його по лінії внутрішньо-клясової боротьби. Клясове розчленування селянства, тобто нейтралізування „середняків", ізольованння „куркулів" від народніх мас і активізування до боротьби проти них „бідняків" — стало змістом большевицької політики у відношенні до селянства. Наскільки большевики мали страх перед селянською стихією і непокірністю, видно хоч би з того, яку велику вагу надавав селянському питанню сам основоположник комунізму — Ленін. У брошурі „Як реорганізувати нам рабкрін?" — він

писав, що доля большевицької революції залежатиме від того, чи піде основна маса селянства з пролетаріятом, з „робочою" клясою, чи дасть себе новій „буржуазії" роз'єднати з ним. В останньому випадку погибель большевицької революції неминуча, а тому треба всі мироприємства, стосовані до села, проводити дуже обережно.

Отже, наявність т. зв. „буржуазії", тобто заможних господарів на селі і кустарів та дрібних торгівців у місті — заставили большевиків кокетувати з „буржуазною стихією", якою було село.

Все те, про що пишемо, відноситься, як здається, до „далекого" минулого і не має безпосереднього, прямого відношення до подій і процесів, що відбуваються зараз в СССР. Але це так може здаватися тільки на перший погляд. Вдійсності сьогоднішня внутрішня політика СССР дуже подібна до стану того часу і має одну й ту саму ціль, що й тоді. Клясовий поділ і боротьба кляс були призначені передусім на те, щоб затерти національні різниці між народами і створити одну „совєтську націю". Щоб уярмлені народи, що проти своєї волі опинились у рамцях СССР, не ділились за національним принципом, що було і є для білих і червоних імперіялістів смертельною загрозою, вони почали ділити ті народи за клясовим принципом на „пролетаріят" і „буржуазію". Таким чином, напр., український нарід уже не був би одною національною спільнотою, бо розбитий на кляси оприділювався згідно своїх клясових різниць до одної, чи другої категорії большевицького суспільства. І так: робітництво, частина селянства і „трудова" інтелігенція всіх народів (українці, білоруси, москалі, татари, узбеки і т. п.) — мали творити большевицький „пролетаріят"; „кулаки", „куркулі", міщанство та „буржуазна" інтелігенція рівнож усіх тих народів — творили цей „буржуазний світ", який був призначений на знищення. Позбувшись „буржуазії", оставався тільки „пролетаріят", якого батьківщиною мав бути Совєтський Союз. Так мали зникнути народи і нації, щоб на їх місці постав один „совєтський нарід", тобто — „русский".

Такою була основна мета большевиків. Тому большевицька Москва так довго обережно обходилась з українським селянством (НЕП і т. п.), доки не розклала його внутрішньо і не провела ліквідації „решток капіталізму" на селі, приготовляючи сільській бідноті шлях до „щасливого колгоспного життя". Але цей „комнезам" чи „батрак" „Всеработземлес"-у („батраки", що працювали в наймах у господарів, чи були на лісових роботах, були об'єднані у „Спілку робітників землі і лісу", що скорочено звалась „Всеработземлес"), що опинився в колгоспі, так довго в ньому добре почувався, доки не завершено повної ліквідації „куркульської кляси". Коли вже не було кого „розкуркулювати", тобто офіційно серед білого дня грабувати, забирати худобу, господарський реманент, збіжжя, одежу і т. п. — тоді вже і „комнезам" побачив вишкірені до нього московські зуби. Москва вже не бавилась, як раніше, а сміливо, не оглядаючись, вимітала з колгоспної комори хліб для „держави", залишаючи вчорашньому „червоному партизану" чи „комнезаму" для розподілу за трудодні останній послід. Відкрились тоді очі „комнезаму", але було вже запізно. „Тьотя Мотя з Курська" — розпоряджалась в українському колгоспі, як у себе в хаті.

Вчорашній „батрак", чи „комнезам" опинались разом у нових життьових умовах із вчорашнім „куркулем". Тоді вже ніщо їх не ділило, хіба часом на косовиці під час „перекуру" запитав Степан Івана, не зі злоби, а так, щоб розважитись, чи пам'ятає він, як перекинув йому борщ у печі, або стягав з нього штани під час „розкуркулювання". Так большевики не осягнули своєї цілі і клясовий розподіл та боротьба кляс почали тратити чим раз більше значення у внутрішній большевицькій політиці.

Сьогодні большевицька Москва вже ясно бачить, що її дальше існування не залежить уже від „спілки робітників і селян", а від „дружби народів совєтської батьківщини". „Куркулів" і „кулаків" уже давно не стало, вже навіть незручно говорити про „буржуазні залишки", бо за тридцять років свого деспотичного панування большевицька Москва і ті „залишки" вилизала. Немає вже кому приписувати сьогодні українського націоналізму, що більше, як коли, розвивається і поширюється між українським народом. Його вже не можна так легко, як колись, приписувати „українській буржуазії", бо її вже давно в СССР немає, тому большевики, застрашені такою дійсністю, намагаються переконувати себе і других, що український

націоналізм — це „англо-американська аґентура".

Тактика большевиків сьогодні змінилась. Недавно була „спілка робітників і селян", а сьогодні „дружба народів совєтської батьківщини". Московський нарід, понад усіми народами СССР так, як колись „пролетаріят" понад усіми клясами, має найбільші привілеї. Він — „геніяльний", „мудрий", „провідний", „непомильний" і без нього не міг би жити жоден нарід. Він є „старшим братом" для всіх народів, йому належить керівництво над ними і тільки йому „честь і слава" за „дружбу" і „визволення" від „фашистівських" і „буржуазних шакалів".

Наростання національно-визвольних революцій усередині СССР примусило московських большевиків щиро признатись, що найбезпечнішим для московсько-большевицької імперії є „порушення дружби" між народами СССР, а що під „дружбою" конкретно розуміється „порушення дружби" з московським народом, тому Москва найшлася в найбільшому страху.

Вся внутрішня московсько-большевицька політика проходить тепер під знаком боротьби проти українського „буржуазного націоналізму", проти всіх самостійницьких рухів, що ростуть і поширюються по цілому СССР. І тим разом у боротьбі із самостійницькими визвольними рухами народів СССР московсько-большевицькі імперіялісти знайшли **вірного союзника**, якого колись викинули поза межі СССР — білих московських імперіялістів, що на еміграції, відчувши небезпеку розвалу російської імперії, поспішили на поміч червоним московським імперіялістам. Вони, подібно, як і большевики, підняли великий шум і галас за збереження „дружби народів Росії" у рамцях „демократичної" Росії.

Але ні червоні, ні білі російські імперіялісти вже із своїм завданням не справляються і не справляться. Розвал московської імперії назріває зсередини і зовнішні обставини можуть лише вплинути на час, можуть його прискорити або відтягнути, але не можуть зупинити. Ліквідувати національно-визвольні рухи поневолених народів так, як ліквідували большевики окремі соціяльні кляси, для Москви практично неможливо, бо це значить знищити три четвертих населення СССР. Тому Москва вдається до єдиного випробуваного засобу пропаганди про „дружбу" та „спорідненість" народів, нею поневолених, із московським народом-поневолювачем.

Масовий терор, який проводить Москва в цілому СССР, зокрема в Україні, забирає дуже багато жертв, але він уже не в силі зупинити росту національно-визвольних рухів, що неодмінно зближають день національно-визвольних революцій поневолених народів СССР.

Кріпне і міцніє **дружба** поневолених народів, але не на платформі сталінської конституції, чи білого „демократичного" московського імперіялізму, а на платформі **Антибольшевицького Блоку Народів** під своїми національно-визвольними прапорами.

Свобода народам! — Свобода людині! — визвольний клич поневолених народів, що дійшов уже до найдальших закутків російської тюрми народів і пронімає їх до боротьби за своє визволення. Долю російської імперії вирішуватимуть не червоні, чи білі московські імперіялісти, а поневолені Москвою народи, що пірвуть кайдани, і на руїнах проклятої Богом і людьми імперії садистів творитимуть свої власні вільні національні держави.

Московські „рибалки" і українська еміграція

„Ловися рибонько, велика й маленька" — таку пісеньку співають тепер деякі росіяни (як от Ґ. Федотов), які настільки „помудріли", що закинули старі загальнознані московські імперіялістичні методи поневолення і шукають нових, більш приманливих і облудних. Обговорюючи „долю імперій", російський вчений Ґ. Федотов згадує про те, „як пристрасно слов'яне ненавиділи „кускову" Австро-Угорщину, і як багато хто жалкує тепер з її загибелі". І хоч народи Австро-Угорщини користувалися майже одна-

ковою рівноправністю, то все ж таки — скаржиться Ґ. Федотов — ,,вони зрадили свою батьківщину під час смертельної небезпеки''. Значить, за Ґ. Федотовим, коли народи Австро-Угорщини рішили творити свої власні самостійні й суверенні держави, то вони стали ,,зрадниками своєї батьківщини''.

Писання Ґ. Федотова належать якраз до тих, у яких на думку декого, є найменше російського імперіялізму, зате проявляється в них ,,тверезий голос'' російського вченого. Чи так воно справді є, можна дуже сумніватися, і тому якраз уважаємо Ґ. Федотова за того московського рибалку, що зручно розкинув свої сіти і з солоденькою пісенькою на устах — ,,ловися рибонько, велика й маленька'' — заманює ,,малоросів''. Правда, висловлюючись про ,,долю імперій'', він уже не такий наївний, щоб не бачити тої долі, що неодмінно чекає також і російську імперію. Він свідомий цього, що її рятунок лежить уже не в старих методах проповідування неподільности ,,старшого'' і ,,молодшого брата''. Тому він і ,,сповідається'' за гріхи ,,великоросів'', але в такий спосіб, щоб у розчулених ,,малоросів'' витиснути сльози з очей і кинути їх в обійми ,,старшого брата'', який, мовляв, ось прозрів, признається до гріха і бажає жити разом із ,,молодшим братом'' у згоді, дружбі і рівності.

Ґ. Федотов не може особливо простити своїм землякам за те, що вони ,,злочинно прогавили'' (,,преступно прозєвалі'') українське ,,романтичне віяння'', що почалось в українській літературі, а відтак прийняло політичний характер. ,,Великороси'' не вміли добачити й не доглянули, що українці хочуть відділятися. ,,Сепаратистський характер україноФільства'' здивував і заскочив російську інтелігенцію ,,насамперед тому, що вона любила Україну, її землю, її нарід її пісні, уважали це все за своє рідне''. Українська нація — на думку Ґ. Федотова — оформлюється щойно в 19-му віку. Основною причиною цього ,,нового етапу у створенні української нації'' — пише Ґ. Федотов — було це, що ,,безглузді переслідування української літератури перенесли центр українського національного руху з Києва до Львова, до Галичини, що ніколи не була пов'язана ні з Москвою, ні з Петербургом. Це мало подвійні наслідки. Поперше, літературна мова вироблялась на основі галицького діялекту, а не полтавського, або київського, тобто на багато більш віддаленого від великоруських діялектів''. Ось так виглядає ,,тверезий голос'' московського вченого про формування української нації, про її бажання стати самостійною й суверенною державою. Де поділась стара й могутня доба київської Русі, козацької України, де поділись традиції, культура і глибокий християнський ідеалізм тисячолітньої української нації, Ґ. Федотов замовчує, мабуть, як і всі білі й червоні росіяни приписує історію України московській імперії. Зате ,,руські (має на думці українців — А.К.) всотали в себе надзвичайно багато елементів польської культури й державности''. І от як не кажіть, але хитрий москаль уміє добиратися до м'якого серця ,,малоросів''.

Ґ. Федотов, хоч і пише, що доля російської імперії майже пересуджена, однак, він ніяк не зрікається федерації. ,,Важко заперечити — пише він — щонебудь проти ідеї федерації. Це гарна і розумна програма. Для малих народів вона обіцяє і свободу, і переваги життя у великому, віками складеному, організмі. Економічні блага імперської кооперації є безперечні, так само, як і переваги військової оборони. Можливо, якби федеративний устрій Росії здійснився в 1905 році з перемогою визвольного руху, він протяг би існування імперії на кілька поколінь. Але, на жаль, народи, принаймні за наших часів — живуть не розумом, а пристрастями. Вони воліють різанину та голод під власними прапорами''.

Вже в цьому наведеному уступі Ґ. Федотов поклав справді найбільш тверезі основи під збереження російської імперії. ,,Добровільна федерація'' з російським народом під сучасну пору є, мабуть, єдиним порятунком, щоб зберегти російську імперію в її кордонах і відсунути загрозу її розвалу, хоч на деякий час, до цього моменту, коли положення Росії буде настільки вигідніше, що можна буде знову методами Петра І-го, чи Йосифа Сталіна ,,привернути єдність і братерство всіх народів Росії''. Здається, однак, що немає вже дурних, щоб захотіли на собі і на своїх дітях попробувати ще раз, хоч і під новою назвою, російської ,,федерації''. Проте, якщо Ґ. Федотов і інші росіяни, розкинули свої сіти, то, мабуть, надіються якусь ,,рибоньку'' впіймати. Очевидно, що без до-

помоги з боку українців важко було б москалям зреалізувати свої надії і тому писання Ґ. Федотова призначені не для росіян, а в першу чергу для українців і інших поневолених народів СССР, а також для західнього світу. Це один із пропаґандивних засобів московських імперіялістів, що вперто намагаються доказати західнім державам, особливо Америці, які „великі користі" матиме світ, коли, замість творення вільних і суверенних держав на руїнах СССР, буде відреставрована російська імперія, тим разом у формі „вільної федерації російських народів". Тому то Ґ. Федотов і твердить, що „актом офіційного народження України" є щойно 1917 рік, отже, коли одна з найстарших націй на Сході Европи — Україна, „офіційно народилася" тому двадцять років, то що ж тоді говорити про інші народи-нації, що найшлись у рамцях СССР? Ґ. Федотов просто підсуває західнім політикам висновок із цього, що такі народи не можуть жити самостійним державним життям і тому одинокою формою ладу й порядку на Сході Европи може бути лише „федерація російських народів".

Для росіян вистачить, щоб така ідея „федерації" знайшла кількох метрикальних українців, що лиш фіґуруватимуть, а москалі решта вже все самі зроблять, щоб осягнути ними бажану „федерацію". На жаль серед нас, українців, находяться ще й такі елементи, що досі не визбулися комплексу меншевартости і сприяють своєю присутністю серед української еміґрації московським імперіялістам у їх експериментах над українським народом.

Одна з цих категорій — це люди легковірні, яких „доля, хоч і била, але нічого не навчила". Вони привикли слухати і вірити москалеві. Про цих людей Т. Шевченко висловився так:

„Ото дурний! А ще й битий!
На квиток повірив москалеві!

Друга категорія — це люди підлі і шкурники, яким наплювати на те, що буде з їх народом, щоб лиш їм добре жилося. Вони продадуть і нарід, і Україну тому, хто більше заплатить. А що таким купцем була і є завсіди Москва, вони продають їй. Шевченко про них казав:

„За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси,
То віддасте!

Тим людям „всьо равно". Таких людей з особливим піклуванням виховує совєтська система, в якій один одного топче, щоб самому дістатися наверх, зберегти своє існування і заспокоїти свої тваринні почуття наживи. В наслідок цього — почуття совісти, чести, гріха, чи будьякої людської моралі, в понятті „совєтської людини", не існують. „Героями" в такій боротьбі за існування завжди виходять найбільш спритні і безсовісні жуліки й злодії та покидьки суспільства. Так, як і проголошується в совєтському „інтернаціоналі":

„Ми наш, ми новий мір построїм:
Кто бил нічєм — тот станєт всєм!"

І дійсно, бувше „**ніщо**" стало „**всім**", і опинилось наверху суспільства. Таке „ніщо" переважно вилуплюється з московського народу, щоб стати диктатором і паном над мільйонами свободолюбних народів.

Серед нас, українців, є і така категорія людей, які цілком щиро уважають себе порядними, чесними, а може й найбільшими українськими патріотами. І вдійсності в багатьох відношеннях вони може й такими є, але рівночасно доконують найбільших помилок, якими приносять дуже велику шкоду для української визвольної справи. Їх аксіома — це: „я до політики не мішаюсь". Це вимовляють досить часто, навіть із неприхованою „гордістю", без найменшої застанови, що таке твердження немає ніякого получення з логікою сучасної української дійсности. Визволення України **вимагає від української еміґрації особливої політичної активности** в усіх ділянках і в усіх площинах українського життя. І немає, здається, ні одної ділянки українського культурного, харитативного, суспільно-громадського, наукового, мистецького і т. п. життя, де б **в основі не стояли національно-політичні вимоги української нації**, а це значить, що навіть сам факт нашого перебування на чужині має характер чисто політичний з певними завданнями і цілями. Тим більше, коли ми ставимо в нашій визвольній боротьбі на Рідних Землях **у першу чергу** національне визволення українського народу, разом з яким прийде й соціяльне визволення, а не навпаки, то бачимо ясно, якими дивними, нелогічними і шкідливими є поширювані тут на еміґрації погляди про „аполітичність" діяльности української еміґрації. Найвища ціль українського народу

— це його **повне національне визволення** і під цим кутом ведеться визвольна боротьба на Рідних Землях і під цим кутом повинна йти діяльність української еміграції в усіх країнах світу. Даймо собі самі відповідь, чи має будь-яке моральне право українська еміграція витворювати у власному середовищі таку категорію українських діячів, а навіть суспільства, яка відгороджуватиметься від політичних цілей українського народу, задовольняючись лиш вузькою проблематикою соціяльної екзистенції української еміграції. Це діється якраз у той час, коли над нашим рідним краєм панують орди московських розбійників, коли щодня гинуть тисячі нашого геройського народу по тюрмах, засланнях і концтаборах, у голоді і холоді, але український нарід **продовжує далі** визвольну боротьбу проти окупантів. Хіба можна не мішатися в „політику", коли розбійники грабують наш власний дім, убивають наших батьків, братів, жінок і дітей? І **першим обов'язком** кожного емігранта є станути в оборону свойого народу, допомогти йому визволитися з-під московсько-большевицького ярма — а це називається політичною діяльністю української еміграції. Коли ж хто відкидає справу визволення власного народу і обмежується тільки до вузьких соціяльних проблем української еміграції, цей нічим не заслуговує на назву українського патріота, бо коли горить рідна хата — „невтральних" не може бути, а якщо вони є, то своєю пасивною поставою допомагають ворогові здійснювати його пляни нищення українського народу. Історія часто повторяється і був час, коли частина сучасників наших Визвольних Змагань жила гаслом: „Моя хата скраю, я нічого не знаю", саме тоді, коли треба було цілому живому поколінню взяти за зброю і **боронити своєї рідної хати,** волі й самостійности. Більшість з них, а сьогодні всі ми на еміграції, позбулись своєї рідної хати, втікаючи на чужину, і тут знову починаємо повторяти: „Моя хата скраю, я до політики не мішаюсь".

І от серед цих людей, що до „політики не мішаються", московські рибалки находять також „рибок, великих і маленьких", що даються зловити на наставлений гачок. Уже сам факт, що серед українців находиться частина еміграції, а навіть її діячів, що ізолюються від політики, обмежуються тільки до чисто особистих або культурницьких прагнень, значно улегшує москалям їх політичну діяльність як серед чужинців, так і серед українців, під кутом збереження російської імперії. Не маючи власної політичної думки, відкидаючи політичну орієнтацію на власні сили, на самого себе, тобто на свій нарід, ця частина української еміграції, часто через свою політичну неграмотність, може й несвідомо, дається омотати різним політичним спекулянтам, що, немов тічня голодних вовків, виють про „федерацію" і „освобожденія" народів Росії. Різні ідеї про „світові федерації", про „єдиний світовий уряд" і т. п. добрі тільки для імперіялістів, що в такій, чи іншій формі хочуть панувати над іншими народами.

Ще є в нас також така категорія, яка уважає себе за єдиних справжніх „фахових політиків". Всі інші поза ними — це „сліпа розполітикована маса", що повинна тільки „співати й танцювати" і складати гроші на „велику політику", якраз цю, що є під їх „фаховим" омофором. Свою „фахову рутину" осягнули вони в добу наших Визвольних Змагань, коли разом з російськими соціялістами журилися долею „матушки Рассії", жебраючи в неї тільки „рідної мови і автономії". Їм, як „фаховим політикам" з минулого, ще й тепер дуже близько припадає до серця ідея „федерації" з „братнім" московським народом, але вони бояться відкрито заявити про це, щоб український нарід колись не прогнав їх камінням. Тому вони, як „фахові політики", уважають доцільним **прикриватися** назверх ідеєю самостійности України. Насправді ж всією душею ненавидять тих, хто на ділі бореться за самостійність. Навіть сама ідея самостійности в них така гнучка, що легко може утотожнитися з любою формою федерації. Про це можна переконатися, прочитавши уважно їхні „фахові писання", зокрема їхні „універсали", „заклики" і т. п. з минулого й теперішнього, під якими вони, не червонiючи, готові десять разів підписуватися. Вони всі, звичайно, „демократи" й соціялісти, але не якогось там „утопійного" західнього зразка, а „справжні наукові соціялісти". Того „наукового соціялізму" вони навчились давно, ще за царських часів у російських „марксистських кружках", будучи студентами в Москві та Петербурзі. Їхній „холодний політичний розум" тепер ніким не перевершений. Вони радять усім не зай-

матись політикою, а доручити цю справу їм, а вони її попровадять туди, куди раз уже її запровадили — в руки білих, або червоних москалів. Для „піднесення свідомости" народних мас, радять читати Драгоманова, Винниченка, Хвильового, Багряного і т. п., взагалі щось „передове", „прогресивне", „наукове". Начитавшись отого „прогресивного", читач взагалі очманіє і український світ побачить догори ногами, що значно улегшує „фаховим політикам" здійсняти їхні таємні заміри нової „федерації" з московськими соціялістами і „демократами". Бо поки душа українця не буде отруєна цим „науковим соціялізмом-марксизмом", поти українець буде до смерти боротись і не дасть себе втягнути в нове московське ярмо.

У значній мірі заслугою „фахових політиків" є і те, що серед української політичної еміграції з'явилися люди, що „гордо" заявляють: „Я до політики не мішаюсь". Це ті, що послухали „порад" тих „фахових політиків" і відмежовуються від усякої політичної роботи. Натомість, „фахові політики" мають вільну руку в своїй „політичній діяльности". Вони, хоч і „демократи", але не признають таких „тоталітарних метод", як от вибори, бажання народу, воля більшости і т. п. Ті „фахові демократи" уважають українську еміграцію настільки несвідомою і політично невиробленою, що їм можна навіть самим себе „вибрати" і проголосити „темній масі", що в неї є вже отакий то „цілком законний єдиний уряд" з найбільш „прогресивних" і „демократичних" діячів, а всі, хто є проти цього „єдиного уряду" — це „фашисти" і „тоталітаристи". Після цього все йде відомим „найдемократичнішим" порядком: збірки, податки, позики і т. п., і все „тільки для визволення України", і нехай лиш хтось спробує скритикувати їх методи обманювання людей, його негайно зроблять „фашистом", „тоталітаристом", а навіть „зрадником" України. Десь у глибині свойого „широкого" й „демократичного" серця ті „наукові соціялісти" плекають далі гарячі свої почування до „братнього" російського народу і мріють про спільну „федерацію" з ним.

Що ж так єднає наших „демократів" з російськими „демократами"? В першу чергу — „взаємна" любов: росіяни так „палко люблять Україну", що „не можуть без неї жити", а наші „демократи" рівнож так палко люблять Росію і її культуру — Толстого, Нєкрасова, Максима Горького — що не можуть у себе на Україні без москалів жити. Вирвати з їх душі цю московську культуру, то вона, душа їхня, зовсім бідною й порожньою останеться. Згідно з твердженням „наукового соціялізму", що „битіє определяет сознаніє", наші соціялісти спільно з росіянами виробляли свою „соціялістичну" свідомість на російських зразках, мислять категоріями російської культури і світ бачать тільки через московські окуляри. Хвиля Української Національної Революції поставила була тих людей в державному проводі й примусила боротись за самостійність України, хоч це зовсім не в'язалось ні з їхніми політичними програмами, ні зі світоглядом. Проте широкі народні маси уважали їх виразниками своїх одвічних прагнень і в уяві того покоління, навіть ім'я такого комуніста, як В. Винниченко, було овіяне славою героя і борця за самостійність України. Бо ж те покоління не мало ні часу, ні змоги читати його творів і навіть у думці не могло собі припустити, щоб він і його товариші не були такими, за яких воно їх уважало. Тим часом Винниченко і його товариші ніколи не були самостійниками і ніколи не поділяли прагнень українського народу до власної державної самостійности. Вони уважали, що „в кудлатій бороді жида Маркса більше мудрости, ніж у головах тридцятьох мільйонів українських селян" (Д. Донцов).

Присутність цих людей в державному проводі була головною причиною невдач наших визвольних змагань. Сьогодні ті самі люди і їх молодші „учні" знову найшлись у „державному центрі", знову ж голосять, що тільки їм, а не „темній масі", займатися українською політикою. І власне на таких людей, як колись у минулому, так і тепер, найбільше розраховують росіяни, снуючи свою нову імперіялістичну форму „федерації".

Є ще також мала кількість і таких людей, що колись вірно служили у совєтському державному апараті й працювали для московського окупанта, але чимось провинились і мусіли тікати за границю. Тут удають, що вони теж за самостійну Україну, але насправді бояться її. Чи бояться кари від свого народу за свої колишні діла, чи боятся цього, що в українській державі не доведеться їм бути верховодами, а прийдеться

працювати, ті люди шукають опіки в „старшого брата", щоб знову, як перед тим большевикам, помагати Україну „загосподарювати" москалеві. Вони хотіли б бачити Україну у „федерації" з Москвою, щоб найтися під охороною і опікою тих самих російських большевиків, які тепер переміняться на „демократів". У своїх писаннях закордоном обстоюють збереження колгоспів і вихваляють „перевагу великого змеханізованого господарства", в якому вони самі ніколи не працювали, але яке давало поживу, пристановище і посади для всіх дармоїдів і паразитів. Тому то „едиными кадрами", що можуть „визволити" Україну і що повинні найтися в державному керівництві — на їх думку — є тільки ті самі кадри, що тепер у комсомолі і в КП(б)У. Ясно, що „українські" кадри з комсомолу і КП(б)У завжди знайдуть спільну мову з російськими „визволителями", бо ж першим і безпосереднім завданням цих кадрів — є боротьба з українським націоналізмом, а ця боротьба відповідає ціллям і напрямним політики Москви. І на таких людей московські імперіялісти покладають найбільші надії.

І врешті є люди, про яких згадує Ґ. Федотов, що справді „жалують" за старим царським режимом. Але таких є дуже мало, це передусім ті, що їм випадково добре жилося і вони не відчували положення, в якому находився український нарід під московським царським кнутом. Особливо вони не можуть **зрозуміти цієї істини, що сама зміна назви московського уряду ніколи не змінить режиму і природи московського імперіялізму.** На місце дотеперішніх москалів-большевиків, прийшли б знову **ті самі**, лиш під іншою назвою паразити. А цих паразитів так багато, що **обігнатися** від них не можна, їх треба **викинути** поза межі України і більше до себе не впускати. Минули ті часи, коли москалі ходили в лаптях та шукали заробітків в Україні, на Дону та Кубані. Коштом, поневолених ними народів, москалі „доробились" і стали тепер уже „старшим братом", тому в лаптях ходять „молодші брати". „Федерація", „демократична рівність", „дружба народів" і т. п. — це лише частина театрального реквізиту з московського імперіялістичного арсеналу, потрібного для обманювання й поневолення свободолюбних немосковських народів.

Так коротко ми зупинились над нашим українським емігрантським середовищем, у якому московські рибалки розкидають свої сіти. Може когось дивуватиме, що в цьому випадку ділимо українську еміграцію на різні категорії, хоч фактично загал української еміграції є наскрізь здоровий, патріотичний, жертвенний і національно зрілий. Але побіч цього відрадного явища, ми не смімо забувати і про ті елементи, які в меншій або більшій мірі творять пригожий грунт для дії московських імперіялістів. Москалі знають добре, де є найслабше місце української еміграції, тому не є рідким явищем факт, що московська преса вмішується у внутрішні українські відносини, попираючи ті групи й партії, які для москалів найближчі і найбільш їм сприємливі. Нашим головним завданням є **сконцентрувати і спрямувати** всі сили української еміграції на фронт проти головного ворога — московсько-большевицьких імперіялістів. І коли дотепер ми цього не осягнули, то треба щераз переглянути наші сили, збагнути причини нашої слабости, доложити **максімум** зусиль, щоб **об'єднати** всю українську еміграцію довкола українського визвольного руху і створити **єдиний спільний фронт визвольної боротьби** українського народу, що охоплюватиме не тільки Рідні Землі, але і всіх українців, живучих поза кордонами України.

А.К.

НА ШЛЯХУ БОРОТЬБИ ЗА УССД

(До аналізи дотеперішньої дії ОУН закордоном)

Український революційно-визвольний рух завсіди мав і має всебічну піддержку українського громадянства в усіх його діях і чинах. Політичні противники українського визвольного руху часто накидаються на українське громадянство, обвинувачуючи його в „несвідомості й незрілості" за те, що, мовляв, воно є „знаряддям" „бандерівських

демагогів". Але такі несовісні й наклепницькі обвинувачування української суспільности не зміняють того дійсного факту, завдяки якому український нарід стоїть в одному спільному фронті з українським визвольно-революційним рухом.

Кожний нарід іде завжди за тим, **хто піднімає великі і важні справи,** хто має відвагу сказати йому правду і вказати шлях, як перемогти кривду, як здобути волю і кращу майбутність. І тільки тоді нарід здібний на найбільші жертви, хоч би доводилось йому крізь кров, сльози, муки, терпіння, могили і терня йти до мети. Тому ОУН стала такою всеукраїнською, всеобіймаючою всіх українських патріотів великою й сильною революційно-визвольною організацією, піднявшись до таких великих і важливих справ. Тут ні при чому демагогія, бо демагогія на далеку мету ніколи не поплачується.

Організація Українських Націоналістів закордоном своєю дією й чинами також **здобула собі загальну піддержку всієї патріотичної української еміграції.** Зараз після війни, власне, українські націоналісти **станули перші в захист насильно депортованих** на „родіну". Хто не пригадує сьогодні тих безчисленних фактів, коли організаційні кадри організували барикади по таборах, не впускали репатріяційних комісій, ставили спротив не лише большевикам, але й альянтам, що в той час помагали большевикам репатріювати біженців. Були випадки, коли українські націоналісти накладали життям в обороні своїх депортованих братів, а це був час, коли жах перед примусовою репатріяцією скував і спаралізував будь-які прояви українського політичного життя, а цілий ряд політичних груп і діячів, тепер існуючих, не мали ще навіть найменших зародків свого творення. Цей період зараз по закінченні другої світової війни заслуговує на цілком окрему аналізу, і власне ОУН була першою, що піднялася до організації українського життя, українських комітетів, та поставила сильний спротив примусовим репатріяціям українських біженців. Хто не тямить тих голосних протирепатріяційних масових дій, що їх організувала ОУН? Тоді ОУН показала своє справжнє хоробре обличчя.

Майже рівночасно ОУН підняла і другу справу: **визнання і захист УПА,** захист революційної боротьби Рідних Земель серед власного громадянства на чужині і серед західніх народів. І на диво, це не була легка справа, коли поза прихильниками ОУН, ніхто не хотів повірити, що **УПА існує, бореться, не вмирає.** Не було поза ОУН жодного політичного середовища, яке підтримало б її в тій справі. Навіть, як здавалося, найближча до націоналістів група п. Мельника, не то що не дала підтримки націоналістам, але повела ганебну боротьбу проти визвольного руху. Тоді то мельниківська група спромоглася на видання „Лісу в правдивому світлі", де прямо писала: „УПА не існує, вона, зрештою, ніколи не існувала"... Або: „УПА є, але це провокація большевиків, і їм большевики таємно підкидають зброю"; „Повстанська боротьба також недоцільна, бо вона викликує контракцію ворога і знекровлює український нарід" і т. п. і т. д. А про писання соціялістів, Феденків, которовичів і інших — навіть не згадуємо. Не вірив в існування УПА також п. І. Багряний, який, саме завдяки тій УПА, міг дістатися закордон. Всі від УПА відпікувалися, не хотіли мати нічого спільного з нею, бо це було неприємним для Заходу, який заколихував себе Ялтою-Потсдамом і надією вічного миру з совєтською Росією. Захід не бажав собі, щоб когорта непокірних — УПА, зрушувала його сумління. Головний Командир УПА ген. Т. Чупринка лежав тоді важко хворий на серце. Організація закордоном знала про це, але жодні апелі до західнього світу не помагали. Навіть ніхто слова про УПА не хотів написати. Більше того, цих героїв, яких ледви чи знає історія дотеперішніх часів, плямували „нацистськими недобитками", які укриваються перед карою смерти за свої „злочини". УПА — тодішнє й теперішнє **сумління світу** — для нього не існувала. А українські групи та їх партійна преса, замість станути в оборону найбільших українських героїв-борців, плямували, не гірше чужих, революційне підпілля і УПА. ОУН закордоном піднялася до діла, щоб добитися зрозуміння, визнання УПА серед українського громадянства, так і серед західніх народів. Безперервні зусилля шляхом масових віч, акцій, вимог і пресової пропаґанди, поволі зробили своє, як серед своїх, так серед чужих. Ускладнювалася зовнішня ситуація, взаємни між СССР і За-

ходом гіршали. Мур, будований також Заходом, почав розтаювати. В пресу почали діставатися вістки про героїчну боротьбу УПА, яка самітньо, без нічиєї допомоги, стояла на стійці не лише України, але як єдина в той час сила всього світу, що вела боротьбу за свободу і правду, яку топчуть московсько-большевицькі імперіялісти. І як не дивно, але правдиво, що чужинна преса раніше прийняла на свої сторінки вістки про УПА, про її боротьбу, ніж українська партійна. Партійна засліпленість була так велика, що щойно тоді, коли прийшли рейдуючі відділи УПА, партійна преса почала соромливо згадувати про „частини також УПА", так наче б, крім УПА, були ще й інші. Але і тут замість цього, щоб прийняти УПА, як збройне рам'я українського народу, почали її у своїй партійній фантазії розбивати на різні групи, атакуючи ОУН за „монополь" над нею. ОУН без огляду на свій великий вклад в організовання, розбудову, ріст і збереження УПА, уважала завсіди і вважає УПА за **всеукраїнську революційно-визвольну збройну силу**, тому, без огляду на партійні наклепи на ОУН, вона прийняла з почуттям задоволення визнання УПА всією українською еміграцією, за що боролася довший час.

В той час ОУН мусіла роз'яснити перед західнім світом визвольні позиції українського визвольно-революційного руху і покласти основи під об'єднання всієї української еміграції довкола революційно-політичного керівного центру Воюючої України — УГВР, так, як об'єднаний довкола нього ввесь український нарід на Землях. Це був важкий період діяльности ОУН закордоном, але з нього вона вийшла переможньо, з успіхами і часто не зважаючи на свою дешеву популярність у „власть імущих", стає сміло в обороні інтересів української еміграції, а особливо українського визвольного руху на Землях. На цей період припадає також, так як і сьогодні, важка, але й успішна боротьба з большевицькою аґентурою, що різними методами старається пенетрувати українську визвольну дію закордоном.

По довгих і тяжких зусиллях і масових акціях, у небольшевицьких і неспенетрованих ними колах Заходу, повіяв прихильний настрій до цієї армії героїв — УПА. Для цієї справи ОУН закордоном доклала свою цеглинку, спільно з усім нашим патріотичним українським громадянством, яке жертвенно підтримувало ОУН. Очевидно, **найбільший вклад** — це був сам **факт існування, дії й боротьби УПА**, про яку леґенди з-поза залізної заслони продіставалися на Захід. І цю чергову велику справу ОУН допомогла своїм жертвенним активом і вкладом праці рушити з місця та влити у властиві рейки. Очевидно, що це діло ще далеко не закінчене, воно щойно в початках. ОУН вимагає далі скрізь і всюди теж перед компетентними чинниками Заходу, щоб згідно Газької Конвенції **визнано УПА — армією, що находиться у війні.** До увінчання успіхом цієї справи на Заході ще досить далеко, але вже змобілізовано частину західнього громадянства і вже є старт для чергових, ще інтенсивніших, дій.

Рівночасно треба було вести інтенсивну акцію в **захист** нашого народу, нашої Церкви, що їх безупинно винищував і винищує большевизм. ОУН піднімає масові акції спільно з національними представництвами інших народів проти переслідування Церкви, проти концтаборів, проти народовбивства, терору, депортації і інших варварських методів московсько-большевицького імперіялізму. По всьому світі, по цей бік залізної заслони, де лише живуть українці і інші політичні вигнанці, котяться хвилі масових демонстранцій, походів, віч, маніфестацій. Хоч західній світ у той час не хотів прислухуватись до цього голосу протесту мільйонів уярмлених народів СССР, що устами своїх політичних еміграцій апелювали до нього, але ОУН не злякалась цього і пішла проти хвиль. У Мюнхені американська військова поліція розганяє танками, слізними газами й багнетами тисячні маси антибольшевицьких демонстрантів, ламає хрест, символ правди й свободи, нищить мапу концтаборів, топче національні прапори, але **не знищено ідеї**, за яку піднялись демонстранти, і сьогодні вона криштально чиста й величня перемагає, здобуваючи серця й уми народів Заходу. ОУН спільно з визвольними рухами інших народів, у рамцях АБН, відважно продовжує свої дії проти течії, проти всіх перепон. Хоч під впливом московсько-большевицької пенетрації, політики деяких кругів Заходу називають АБН „провокатором війни", „вічним ферментом", що не дає Заходові замиритися з большевиками або з білими московськими „демократами"-ім-

періалістами, тому умови боротьби АБН і ОУН є дуже важкі, однак це не здержує їх ідейної аґресії, віри в перемогу правди над злом. Москву-імперію **треба знищити,** щойно тоді буде мир і добробут, свобода і справедливість у світі.

Однак не завсіди мали й мають акції ОУН зрозуміння серед деяких інших українських політичних кіл, а навіть окремих громадян, що є під їх впливом. Напр., після ґрандіозної мюнхенської демонстрації, в якій був зудар з американською поліцією, представники інших політичних угруповань відпекуються від цієї демонстрації, хоч фактично вони й не мали жодного відношення до її організовання. Але їхня рабська психіка і політика диктувала їм „на всякий випадок" цей негідний крок.

Також з ініціятиви українських націоналістів постає український професійний рух у Франції, Бельґії, а останньо в Канаді. ОУН зосереджує свою увагу на робітничі проблеми, виходячи з того становища, що український націоналізм — це теж глибокий соціяльний рух. Професійний рух — це чергова ланка, на якій передову ролю грає саме український революційний націоналізм.

Закріплення і розбудова спільного фронту поневолених Москвою народів АБН — це той відтинок визвольної боротьби, який обсорбує головну увагу революційної ОУН, що є одним із головних ініціяторів і організаторів спільного фронту боротьби проти московсько-большевицького імперіялізму. Акції АБН, їхній вплив на формування думки західньої публічної опінії — сьогодні вже голосно відомі. АБН — це той **дороговказ,** який останеться історичною заслугою нашого українського покоління і покоління інших союзних нам народів, членів АБН.

ОУН була ініціятором і організатором майже всіх суспільно-громадських, виховних і інших центральних установ та інституцій нової української еміґрації. Своєю патріотичною поставою зуміла також зберегти їх тоді, коли окремі партійні групи, заслiплені своїми партійними інтересами йшли на розбиття суспільно-громадського життя й намагались знищити всі дотеперішні досягнення українського громадянства у своїх центральних установах.

Пишемо про це все не для того, щоб підкреслювати заслуги ОУН, а пишемо для того, щоб **вказати** на ті великі й важкі завдання, які стоять перед цілою українською еміґрацією, від якої ОУН завсіди мала належну піддержку в усіх своїх починах і діях, і вірить, що матиме її і на майбутнє. Бо тільки разом, спільно з усім українським громадянством, ОУН зможе успішно виконати своє покликання, сповнить свої обов'язки, покладені на неї українським народом.

В теперішньому періоді ОУН і АБН піднялися до масових акцій проти російського імперіялізму, щоб освідомити західній світ про те, що перемога Заходу над большевизмом є можлива лише тоді, коли **буде видвигнена й захищувана Заходом ідея розподілу російської імперії.** Розоблачування російського імперіялізму всіх кольорів перед західнім світом — це наше актуальне завдання. Західній світ мусить остаточно зрозуміти неможливість будь-якої співпраці з російськими імперіялістами всіх фарб. Ґарантією перемоги над большевизмом — є виключно національно-визвольні підпільні рухи, передусім України, які завдадуть смертельний удар московській імперії.

Ніхто нас не визволить, **визволитись** мусимо самі. Колись ірляндські революціонери звали себе: „Ми самі" („сін файн"), а італійські карбонарії: „Італія фара да се" („Італія зробить сама"). Так і Україна „зробить сама" в союзі з іншими поневоленими народами, які ділять ту саму долю разом з нею.

Революційна ОУН свідома свойого завдання і вона мусить стояти на сторожі інтересів нації. Мусить ініціювати такі акції і чини, які лежали б в інтересі цілої нації, а не лише одної групи, чи верстви в її лоні. ОУН не є рівнорядною іншим українським еміґрантським політичним групам, чи партіям. Вона є **організацією патріотів, борців за добро нації,** тому було і є великою помилкою вважати, що внутрішньо-українська політика ОУН полягає на вигравaнні партій і партійок проти себе. Це є дешевенька справа, добра для клік і котерій, а не для організації і захисника інтересів нації. Внутрішня політика ОУН — **це стосування сокупності таких засобів і метод, якими якнайкраще і наймогутніше можна мобілізувати народні маси до боротьби проти ворога і до акцій на зовнішньому відтинку в користь і допомогу воюючої Батьківщини.** Тому ОУН видвигнула такі великі перспективи для кожного українця на чужині, щоб кожний міг

служити Батьківщині — перспективу-місію допомоги воюючій Україні. ОУН має заставити кожного українського політичного емігранта проповідувати правду України серед свойого середовища, як власного, так зокрема чужого. В XX столітті політику роблять не лише дипломати, але й цілі народи, цього не хочуть бачити тільки ті, що запізно на світ народились. ОУН дає цю велику проєкцію дії кожному українцеві, нікого не відсуває і не зосереджує в касті окремих завдань.

Був час, коли частина провідного активу ЗЧ ОУН робила велику помилку, зосереджуючи надто свою увагу на т. зв. „таборову політику", а не на суттєвих справах. Коли цей фраґмент об'єктивно є скінчений, не треба допускати, щоб подібні похибки були повторені. Динамічність організаційного активу казала йому всюди бути приявному, діючому, тому може забагато енергії витрачено на другорядні справи. Недостатні також були дії ОУН серед бійців совєтської армії — близьких нам теренів. Але все ж в основній своїй лінії ЗЧ ОУН **не стратили із своїх очей перспективи великих справ і великої дії.**

Значну увагу присвятила ОУН українській молоді і за її ініціятивою **відроджено** традиції підпільного СУМ-у, що діяв на Рідних Землях і відновлено СУМ закордоном. Докладає всіх старань, щоб СУМ, як організація, що об'єднує на загальних всеукраїнських непартійних засадах українську молодь, розвивався **якнайкраще в дусі ідеалів революційної боротьби Рідних Земель.**

Дальші перспективи і завдання ОУН дуже великі й важливі. Зближається момент розв'язки історичного буття українського народу, момент збройного зриву і визволення українського народу з-під московсько-большевицького ярма. Тому більше, як коли, ОУН мусить зконцентруватися на чіткості лінії її визвольних позицій. Треба занехати всі другорядні й дрібні справи, відкинути все, що не варта нашої уваги й витрати енергії, а **скупчити** всі свої сили на властивому відтинку боротьби за УССД. Основне завдання — це скріпитися внутрі, зміцнити кадри, дати їм духову поживу, вишкіл і напрямок. Зокрема тепер, коли з усіх сторін ведеться атака на ОУН, треба внутрішньої єдности Організації, моральної дисципліни і спаяности. Не можна людям різними недоцільними й механічними „об'єднаннями" в ніякому відношенні ломати хребтів. Сила ОУН — в її **кадрах**. Сила кадрів — у їхніх **характерах**. Характери ростуть у твердій дійсности, серед високих моральних і ідейних вимог, з ясною ціллю й великими перспективами.

З дуже великими й важливими завданнями входить ОУН в період великих подій, що матимуть вирішальний вплив на дальшу майбутність українського народу. ОУН закордоном вірна **могутнім ідеям ОУН** в Україні, при піддержці цілого українського громадянства на чужині, виконає гідно свої завдання, покладені на неї воюючою Батьківщиною.

Є. О.

ЗА ВЕЛИКУ СПРАВУ

(Порядком обговорення)

Хочемо підняти і поставити на дискусію покликаних для цього чинників справу **великої ваги для всіх українців,** без різниці політичних переконань, бо тільки при однозгідності всіх українських патріотів, які дорожать добром нашої Батьківщини і Церкви, можна такі справи переводити в життя. Не маємо інтенції в будь-якому відношенні робити на тому політичний капітал для руху, в якому приймаємо участь. Ми ставимо прямо на обговорення справу, яка, якщо б удалося її перевести в життя, всіх нас, українців, **Києва і Львова, Ужгороду і Чернівців, Европи і Америки і де ми не жили б — з'єднала б для однієї великої мети.** Але йдеться не лиш про з'єднання, а про щось більше. Йдеться про рішення **історичної ваги,** про рішення на століття. Якщо б нам удалось це розумно й холодно, при підтримці всієї української громадськости до-

конати, ми прислужились би добре не лише назараз нашій воюючій і скривавленій Батьківщині, не лише нашим героїчним підпільним Церквам, що в катакомбах, але ми дали б ґрандіозні семафори на майбутнє. Ми поклали б підвалини під одне з **найбільших** діл нашої історії. Йдеться тут про таку справу, яку необхідно підтримати всім українцям, щоб, признавши це діло великим і корисним, довести його спільними силами до успішного кінця. Було б болюче й досадно, якщо б хтось пробував нам закинути намагання здобути на цьому якийсь політичний капітал для політичного руху. Це за велика справа, щоб, підступаючи до її реалізації, можна керуватися будь-якими партійними, чи груповаными інтересами.

Заним приступити до самої справи, доцільно її всебічно розважити, щоб не завести на манівці і не осмішити самої великої ідеії. Ми розглядаємо її виключно з національно-політичного становища, як світські люди, не втручаючись у не наше діло з погляду церковного і канонічного. До цього є покликані ніхто другий, як тільки наші церковні православні ієрархи і іхній собор. Бо йдеться про Православний Патріярхат, про **встановлення Патріяршого Престолу в Києві,** місті, з якого пішло християнство не лише в Україну, але й поза нею. Зараз Київ під московсько-большевицьким безбожницьким чоботом, але — на нашу думку — ми сповнили б спільно з нашою православною Ієрархією велике діло, якщо б на чужині встановлено Православний Патріярхат Києва з тим, щоб престола не обсаджувати, а був лише його Опікун, чи Замісник. Щойно у **вільному** Києві був би обраний Київський Патріярх, який — ми сподіємось — може вийти з наших підпільних духовників, які в найважчі часи остались в Україні і опікуються нашою Церквою, що в катакомбах.

Українська Церква, яка цілими століттями витримувала атаки північних і східніх варвар, яку — за переказом нашого літописця — **благословив у своїй пророчій візії сам Христовий Апостол — Андрей, заслужила собі такого відзначення.** А український нарід своїми терпіннями і героїчною боротьбою за Христа і Батьківщину **здобув** собі це **моральне право,** щоб у його столиці був Патріярший Престіл.

Безбожницька Москва не була в силі викорінити з душі народу його віри. Національна ідея нерозривно поєднана в народній психіці з Христовою. І це не є припадок, що сьогодні Звернення Воюючої України до Еміграції на чоловому місці підписує Голова одної із підпільних українських Церков. Цей факт, що обі наші Церкви **живуть дальше в катакомбах,** цей факт, що наших православних автокефальних, як і грекокатолицьких єпископів жорстоко переслідує Москва за незалежну від Москви Церкву, засилаючи або прямо винищуючи таких великих церковних діячів, як Липківського чи Сліпого, їх священослужителів і вірних, є великим доказом того, що українська християнська віра живе окремо від „казьонної" московської, **живе, бореться і перемагає. „За віру, за Бога, за Україну"** — ішов незмінно наш змаг і триває по сьогодні, коли старим традиційним звичаєм наші герої з УПА щоранку і щовечора скупчуються в молитві, яка **дає** їм, спільно з любов'ю до України і жадобою волі, **силу і віру витривати.** Ідейно-моральних даних на те, щоб Патріярший Престіл був у нашому Визволеному Києві, є достатньо в нашому віруючому народі.

Патріярший Престіл в Україні поклав би остаточно розрив у християнсько-культурному відношенні з Москвою, **привертаючи старий пріорітет далеко культурнішої України над Москвою,** яка взяла від України християнство й культуру. Патріярший Престіл в Україні зразу ізолював би московського патріяршого узурпатора, служальця світської московської влади та утвердив би до решти і тих, що мають сумніви, що Україні, яка дала християнство тій частині Европи, належить ця велика честь на основі її **ідейно-моральних** шляхетних вартостей. Патріярший Престіл у Київі поклав би теж чіткі і остаточні межі, відгородив би в тому відношенні Україну від північного облудного сусіда, та **змобілізував би** морально довкола нього інші православні церкви поневолених народів Росії. У духовій єдності і його визнанні напевно були б білоруська, грузинська, козацька, а, може, і інші православні автокефальні Церкви сусідніх Україні народів. Україна не мала і не має жодних притенсій до чужих країн, вона не прагне бути їх „старшим братом" і, здійснюючи своє в кожному відношенні відокремлення від Москви, повертається до своїх старих світлих також церковних традицій, коли не

Москва, а Україна принимала перша християнство в тій частині Европи. Не Москва, якої ще взагалі не було, а Україна **ставила** свої груди на захист культури, цивілізації і християнства, і **творила** духово-культурний центр на Сході Европи. Не Москва, а Україна **репрезентувала християнську свободолюбну й героїчну Европу.** А власне Москва принижала, компромітувала й паплюжила християнство, робила його знаряддям світської влади, використувала й надуживала для земних цілей. Більше того, власне Москва, гірше Нерона і Діоклеціяна, винищувала й винищує християнство і його визнавців, післявши мільйони віруючих на заслання або смерть за віру Христову, за любов Бога, ближнього, правди й справедливости. Патріярший Престіл у Москві — це глум над Розп'ятим, якого щодня наново розпинає Москва. Треба врешті Україні сміло поставити край, зірвати цю кошмарну занавісу, яка крилася за московським „християнством" і відкрити облуду, брехню, крайнє безбожництво здеправованої московської душі, що вміє бути деспотом або рабом, але не вміє бути людиною, тобто християнином.

Встановлення Патріярхату Київського, хай на чужині, як креования інституції, яка зразу автоматично протиставляється всякому можливому московському псевдопатріярхатові, в духовій єдности з Царгородським Патріярхатом — відкрило б ще один, величезної ваги фронт, проти безбожницької Москви. Ще більше поглибилася б прірва, ще могутніше згуртувались би поневолені народи і їх Церкви проти Москви, її зловживання і компромітования Церкви під зверхництвом найбільш тиранського режиму всіх народів і часів, найбільш безбожницьких і людоненависницьких чинів кремлівських „патріярхів", так як колись за часів варваризму.

Коли б сьогодні створено Київський Патріярхат, встановивши на його Престолі Опікуна — це **дуже скріпило б на дусі українську підпільну православну автокефальну Церкву і всю воюючу Україну.** Тоді українська автокефальна православна Церква почувалась би повноправною в кожному відношенні. Це правда, що наша УАПЦ не має і не буде мати ніколи найменшого зв'язку з якоюбудь нинішньою чи завтрішньою московською „патріяршою" Церквою. Але нам видається, що треба зробити ще один послідовний крок і поставити нашу Церкву на **такий п'єдистал, який їй належить, як з погляду минулого, так і сучасного, а зокрема майбутнього.** Цей крок скріпив би теж внутрішньо нашу Церкву, бо висунув би велику мету: **відродження старих світлих традицій найкращих часів нашої Церкви.** Може тоді внутрішній розлад і непорядки устали б, бо побачили б священослужителі і вірні, що такою ґрандіозною метою варта жити й працювати, щоб поставити нашу православну Церкву на висоту гідну великого звання Патріяршої Церкви. Наші ієрархи і священослужителі може тоді більше зосередилися б над **закріплюванням** цієї великої Божої Інституції, над моральним відродженням і вихованням висококваліфікованого священичого стану, замість над спорами за преоґативи, бо тоді, здається, кожному було б досить праці і чести трудитися для добра своєї рідної Церкви і свойого народу.

Коли б це велике діло вдалося перевести в життя, це не стояло б у ніякому дисонансі до нашої греко-католицької Церкви, що, як одна із двох українських Церков, так само рівноправна і в нічому не порушується її незалежности і зв'язаности з Римом. Ми не знаємо, але може лежить у пляні Апостольського Римського Престолу **творити Львівський Український Католицький Патріярхат** для вшанування нашої мученичої і героїчної греко-католицької Церкви. Одне другому зовсім не перешкаджає. Зараз, тут ми говоримо про нашу автокефальну православну Церкву.

В нас є дві Церкви рівноправні і обі їх однаково трактуємо. Ми прагнемо їх з'єднання, але коли і як це станеться, не нам тут про це говорити, це лежить передусім у Божих руках. Наше діло **наблизити до** себе обі наші Церкви, **уникати** конфліктів, **намагатися** взаємно розуміти і **шукати** тієї єдности, яку колись досягнемо, хоч у якій формі, не час тепер предсказувати. Найкраще робимо тоді, коли держимося кожен віри своїх батьків, у якій ми родилися, коли стараємось іти назустріч нашим інаковіруючим братам, що так само люблять Бога, Церкву, Україну, справедливість і правду, як і ми. Лише **толеранція і любов** до українців іншого релігійного обряду, католика до православного, а православного до католика, взаємне зближування до себе, **розв'яже** проблему нашої єдности теж на

церковному відтинку. А до того: кожен **повинен старатися,** якого б він віросповідання не був, **якнайкраще виконувати свої обов'язки і по своїому хвалити Бога,** в тому переконані, що наш брат іншого обряду, рівнож служить Богові і Батьківщині, так само, як і ми. А може саме якусь окрему місію мають **виповнити в майбутньому обі наші Церкви,** може й тому наш нарід, положений між Візантією і Римом, на грані двох світів, **відзеркалює** саме у тих двох Церквах ті площини своєї далекосяжної **дії і місії,** яка припала нам у минулому і в майбутньому, якої нам ще сьогодні не збагнути...

Зараз нам видається, що думка про Київський Патріярхат **іде** назустріч нашому покликанню. Сподіємося, що зустріне вона прихильне прийняття і в Константинополі, бо єдиною її метою є **скріплення** християнства, доки переможемо безбожницьку Москву. Наша пошана до Патріяршої Церкви, звідкіля ми прийняли християнство, не меншає при тому. Якщо б царгородські кола мали протиставлятися тому, нам треба докласти всіх зусиль, щоб роз'яснити їм ціль справи. Зрештою, у кожному відношенні Константинополеві зручнішим є Київський Патріярхат, як підчинення, хоч і насильне, української православної Церкви Москві, яка тепер має практично під своїм впливом майже всі православні Церкви, які існують офіційно на землях підбитих Москвою народів. Ми переконані, що перспектива Київського Патріярха є далеко приємливіша Константинополеві, як московський ,,казьонний'' псевдопатріярхат. Тому, при розумній політиці, повинна бути з Царгороду принаймні невтральність до нашої акції.

Якщо б дійсно українці на чужині дійшли до переконання, а зокрема наші ієрархи, що варто б і треба підняти цю велику й святу справу, — ми думаємо, що була б потреба, щоб якнайменший вплив на всі ті діла мали світські люди, щоб **вирішальне слово** мала наша ієрархія, щоб якнайбільше її усуверенити і взагалі обмежити до мінімум впливи мирян, бо це діло — церковних Достойників. Найбільше нещасть тоді, коли Церква підпадає під світські впливи. Церква мусить стояти понад усім земним. Треба, щоб наша православна автокефальна Церква не була залежна в ніякому відношенні (теж матеріяльному) від світських кіл. Громадянство повинно анонімово помагати їй, зокрема коли б це діло, про яке пишемо, наша УАПЦ піднялась переводити, тоді потрібно на таку ціль великих фондів. Їх мусить зложити анонімово все українське громадянство, щоб добродіями були всі і ніхто, щоб ієрархія була зобов'язана супроти ідеї, нації, безіменних вірних, а не точно знаних. Коли б наша ієрархія пішла б на це велике й святе діло, тоді вся її постава мусіла б прибрати інший стиль, мусіли б устати всякі спори, ревалізації, компетенційні конфлікти, бо не в дрібницях, а у **великих справах, лежить призначення нашої Церкви.** Мусіло б бути єдине стадо і єдиний пастир, що гідні великої ідеї, великої справи і великого покликання супроти Бога, нашої Церкви, нашої Батьківщини, чим скріпимо віру й надію у майбутнє.

Нарід, що в боротьбі, що в катакомбах несе найважчі криваві жертви за Бога і Батьківщину, побачив би, що ми тут на чужині здібні також до великого чину, який поклав би тверді основи під **світле майбутнє нашої Церкви.**

Щоби так сталося!!!

З.К.

КОЛИ ЗАГОВОРИТЬ ПРАВДА?

В липні ц. р. в СССР почав виходити новий двотижневик англійською мовою "News" (,,Новини''). На Заході привітали появу цього двотижневика з найбільшим задоволенням і новими наївними мріями, що ось, мовляв, большевики проявляють ,,добру волю'' нав'язати ,,співпрацю'' із Заходом, щоб направити дотеперішні напружені стосунки.

Але зміст цього двотижневика ні трохи не виправдує надій тих ,,вічних оптимістів'', що вперто вірять у можливість співпраці і співжиття з московсько-большевицьким імперіялізмом. Уже поява першого числа тих ,,Новин'' яскраво підкреслила, що цей большевицький двотижневик англійською мовою, подібно, як і вся большевицька преса, при-

значений для поширювання брехливої пропаґандивної аґітації серед народів СССР проти ,,капіталістичного'' й ,,загниваючого'' Заходу. А відомо, що московсько-большевицька пропаґанда у своїй гнусній брехні ніколи не мала й немає границь.

І так, напр., у тих ,,Новинах'', якась совєтська лікарка Ніна Джавахішвілі, відвідавши Велику Британію, тепер описує ,,свої враження'', які ставлять перед очі читача образи галюцинацій очманілої від ,,розкошів'' у ,,совєтському раю'' людської істоти. Марення тієї лікарки починаються з того, що вона описує майже потворні сцени ,,нужди'' й ,,голоду'' у Великій Британії. Вона ,,бачила'' в Лондоні, Ліверпулі, Менчестері і інших англійських містах ,,тисячі людей, умираючих з голоду''. А замість шпиталів і шкіл, усюди у Великій Британії ,,будуються військові бази для американців''. Населення і діти ,,дрижать'' у ,,безпросвітній темноті'', в ,,голоді'' і ,,нужді''. Діти хворіють масово на заразливі хвороби, шпиталі світять пускою, бо брак санітарного персоналу і т. п.

Та чи тільки Ніна Джавахішвілі ,,бачила'' такі жахливі картини у Великій Британії? Московсько-большевицький пропаґандивний реквізит ніким не збагнений не вичерпаний. Ось капітан одного з большевицьких кораблів, відвідуючи Лондон, рівнож бачив ,,лише товпи безробітних і умираючих з голоду''. ,,Комсомольська Правда'' інформує своїх читачів, що: ,,На тисячу британських дітей — вісім соток ніколи не бачили школи. В школах вікна переважно не мають шиб. Багато шкіл не мають навіть лавок. На університетах розвивається п'янство, розпуста і моральне зіпсуття''.

Совєтські матроси, вертаючи з морських подорожей, оповідають (так пишуть совєтські газети), що: ,,Кожним разом, під час побуту в Англії, товпи виснажених і виголоджених людей приходять до совєтських кораблів і просять сухого хліба. Одержавши хліб, умираючі з голоду англійці, вишептують матросам тільки одне слово подяки: ,,Сталін!''.

Таких і подібних прикладів московсько-большевицької пропаґанди, спрямованої проти Великої Британії і Америки, можна навести дуже багато. Безперечно, що для того, хто знає дійсність і правду, така гнусна большевицька брехня, крім огиди і погорди, не приносить більше нічого. Але для народів СССР, підкорених і гноблених московсько-большевицьким режимом, такі методи пропаґанди служать, як засіб до викликування недовір'я, упередження, а то й ненависти до держав Заходу. Це є один із засобів, якими Москва веде психо-моральну підготову населення СССР до війни із Заходом.

Та вершком безглуздя являється той факт, що ця московсько-большевицька пропаґанда відбувається на тлі індиферентної, безрадної, часто наївно-комічної постави західнього світу, що мовчки ковтає ін'єкції большевицької брехні. Мільйони збігців, яким удалося позбутися ,,опіки'' ,,батька Сталіна'', вирвавшись із ,,совєтського раю'', могли б дуже багато сказати про справжнє життя в Радянському Союзі і про справжні життьові умови на Заході, коли б для них були доступні пресові і радієві середники, якими розпоряджає Захід. Але Захід постійно, аж до нудоти, повторяє стару й пусту фразу про мир, співпрацю й дружбу з московсько-большевицьким імперіялізмом.

Підпільні визвольно-революційні рухи в СССР, ядром яких по сьогоднішній день являється УПА, є **єдиними промінням ясного сонця**, що кидають світло правди, інформують і піддержують **духово** десятки народів, поневолених московсько-большевицьким імперіялізмом. Пасивна, а часто під впливом московсько-большевицьких аґентур навіть неґативна постава Заходу до підпільних революційно-визвольних рухів, ще раз підтверджує, що **концепція власних сил**, видвигнена українським визвольним рухом, стає **угольним каменем** під будову вільних національних держав на руїнах московсько-большевицької імперії і є **єдиною** запорукою духової і ідейної перемоги над звироднілими темними силами Кремля.

Московсько-большевицька пропаґанда збирає свої плоди всюди, навіть у центрі ,,загниваючого капіталістичного світу'' — Америці і Великій Британії. Український визвольний рух на Землях, що піддержує і стимулює визвольні рухи майже всіх поневолених Москвою народів, здобув собі, крім безсмертної слави, неоцінену заслугу для добра й рятунку цілого світу. То завдяки українським повстанцям і революціонерам кремлівські тирани вже шостий рік, по закінченні другої світової війни, змушені зосереджувати свої сили для придушування наростаючих визвольних рухів в СССР, а особливо в Україні. Зайняті своїм непевним внутрішнім положенням кремлівські імперіялісти не могли зважитись на явну мілітарну аґресію, щоб здійснити свої загарбницькі цілі підбиття й поневолення вільних держав західнього світу. Український повстанець і революціонер уже шостий рік стоїть на фронті боротьби, захищаючи не тільки український і інші поневолені народи, але також і Америку, і Велику Британію, і Францію, і цілий ряд інших країн. Коли сьогодні світ, а особливо Америка і Велика Британія, мають змогу дозброюватися і приготовлятися до збройної боротьби з московсько-большевицьким імперіялізмом за свою волю і самостійність, то в значній мірі цю можливість треба **завдячувати** повстанським визвольним рухам в СССР, а передусім УПА, бо коли б не було їх, то московсько-большевицький імперіялізм міг би до сьогодні поглинути й поневолити цілий ряд вільних народів-держав Заходу. Цього незаперечного факту Захід досі не спромігся оцінити. Українському народові ,,Голос Америки'' висилає ще досі українською мовою московські духом радіомовлення. ,,БіБіСі'' не зважується досі навіть заговорити українською мовою, а містер Моррісон дораджує українцям слухати радіомовлення московською й польською мовами... Скільки можна ще

навести дивовижних фактів, що так драстично характеризують спенетровану червоними і білими московськими імперіялістичними аґентами політичну думку Заходу. На щастя вже й на Заході, хоч поволі, але чим раз більше приходять до голосу державні мужі й політики, які не дивляться на світ через московські окуляри і тому починають розуміти суть і загрозу небезпеки, що зависла над світом. З поглибленням процесу оздоровлення політичної думки на Заході на ідейних християнських і національних засадах, буде незаперечно перемагати визвольна концепція поневолених народів СССР, яку видвигає сьогодні АБН, а тоді напевно московсько-большевицька пропаґанда знайде гідну й належну відповідь, як від тих мільйонів збігців, членів поневолених народів СССР, так і від вільних свободолюбних народів Заходу.

І. В.

З МАТЕРІЯЛІВ ПОЛІТ-РАДИ

НА РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНИХ ПОЗИЦІЯХ

(Порядком обговорення)

II

РЕВОЛЮЦІЙНО-ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Український революційний націоналізм, на сучасному історичному етапі життя українського народу, означає передусім **активну й безкомпромісову героїчну боротьбу проти московсько-большевицького імперіялізму, в його сучасній формі большевизму, за Самостійну Соборну Українську Державу (ССУД) і самостійні національні держави всіх поневолених народів СССР в Европі та Азії, шляхом Української Визвольної Революції та Визвольної Революції народів Східньої Европи і Азії.** В тій боротьбі для українського революційного націоналізму, реальною є **орієнтація тільки на власні революційні сили українського народу** та природний союз із такими ж силами всіх поневолених і загрожених московським большевизмом народів. У цьому й полягає сучасна революційно-політична концепція українського революційного націоналізму.

Головним завданням у революційно-політичній концепції українського революційного націоналізму, на сучасному історичному етапі, є **організація і активізація всіх революційних сил українського народу** в союзі з такими силами всіх поневолених та загрожених большевизмом народів, та організація підготовки для переведення й завершення Української Визвольної Революції, в процесі Визвольної Революції народів Східньої Европи та Азії.

Формою, в якій і через яку український революційний націоналізм на сучасному історичному етапі здійснює свою революційно-політичну концепцію, є **революційно-політична організація активних визнавців і діячів українського революційного націоналізму — націоналістів-революціонерів — борців за Самостійну Соборну Українську Державу — Організація Українських Націоналістів.**

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ (ОУН)

Історично ОУН являє собою послідовне продовження та організаційно-програмове завершення постійних історичних проявів стихійного українського націоналізму, як природного духового і політично-революційного руху, віками прагнучого до вільного життя і національно-державної незалежности українського народу. Пророком ідей цього руху в нові часи української історії був Тарас Шевченко, а практичними реалізаторами — „Братство Тарасівців", Микола Міхновський, „Українська Народня Партія", Симон Петлюра, „Українська Революційна Партія", „Українська Військова Організація", Євген Коновалець, „Союз Визволення України", „Спілка Української Молоді" і, врешті — Організація Українських Націоналістів.

Світогляд і ідеологія ОУН — це світогляд і ідеологія українського революційного націоналізму, що його втіленням в умовах конкретної української політичної дійсности на сучасному історичному етапі є революційна ОУН. Отже, **служба для загальнонаціональних і державних інтересів усього українського народу в цілості — є найвищою й незмінною метою революційної ОУН і це визначає її зміст і форму, як революційно-політичної організації, її характер і завдання та її стратегію і тактику в українському і поза-українському світі.**

Революційна ОУН — **це організація революційно-політичного активу українського народу в його сучасній революційній боротьбі за ССУД. Це політичний авангард Української Визвольної Революції і авангардна сила Визвольної Революції народів Східньої Европи та Азії.**

ДЕРЖАВНА, СОЦІЯЛЬНА І ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА ОУН

В основі революційно-політичної концепції українського революційного націоналізму та ОУН, як

його носія, лежить переконання, що справа боротьби за ССУД є **справою цілого українського народу**, тому активна участь у тій боротьбі, є **священним обов'язком кожного українця**, без огляду на станові, партійні, релігійні, чи ще якісь інші різниці.

ССУД, як гарант життя й свободи українського народу, та боротьби за неї, її захист і розбудова — це **постійна і непорушна догма ОУН**, але конкретна державна соціяльно-політична громада ОУН, вільна від усяких партійно-доктринерських доґм і, як вираз постійно змінних форм життя українського народу та його реальних вимог, зумовлена конкретним станом кожночасної окреслености змісту життя українського народу, на даному історичному етапі.

ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ ПРАЦІ ОУН

Методи праці ОУН включають в себе всі можливі й доцільні методи підготовки, проведення й завершення Української Визвольної Революції, у спільному фронті Визвольної Революції народів Східньої Европи та Азії. Організаційні, пропаґандивні, воєнні й дипломатичні методи, в їх взаємов'язанні, відповідно до кожного етапу революції, ОУН розуміє, як безперервний різноматнітний процес боротьби широких українських народних мас за ССУД, а також — будівництво, закріплення й розбудову ССУД в політичній, господарській, культурній, військовій і міжнародній ділянках життя.

На етапі боротьби за ССУД, головним завданням ОУН є залучити до цієї боротьби і об'єднати в ній якнайширші українські народні маси, методами пропаґанди серед них українського революційного націоналізму та організації найактивнішої, їх передової частини в лавах ОУН. Консолідація і координація всіх українських мас навколо **справи української визвольної боротьби**, переведення спільними українськими зусиллями безпосередньо революційних акцій, шляхом збройного і іншого спротиву поневолювачам України, організування збройних повстанчих дій і, врешті, загального всенародного повстання революційної розправи з поневолювачами — це основні семафори завдання ОУН. Одною з найважливіших ділянок діяльности ОУН є ділянка організації, скріплення й спрямування дій загальноукраїнської революційно-військової сили — Української Повстанської Армії, залежно від доцільности, в конкретні форми революційно-військової організації українського народу в боротьбі за ССУД.

На етапах будівництва, закріплення й розбудови ССУД, головним завданням ОУН є освідомлення, організація і активізація якнайширших українських мас для якнайповнішого здійснення в ССУД української народовлади та забезпечення через неї гармонії життьових інтересів усіх шарів українського народу, реалізуючи, таким чином, ідеал українського революційного націоналізму — **свободу, справедливість, добробут, щастя і розвиток усього українського народу і української людини.**

ОУН В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ

На всіх етапах боротьби за ССУД, будівництва й закріплення, ОУН має своїм постійним завданням **виховання нового типу українця — вольового й активного творця** нової української дійсности, націоналіста-революціонера і націоналіста-державника, проникнутого засадами героїчної української моралі та українського життьового ідеалізму, для якого повинна бути Україна понад усе; а також проникнення всього українського життя всеукраїнською національною революційною дисципліною і об'єднання **всіх українців навколо одного всеукраїнського спільного центру — УГВР**, складеного з представників усіх українських революційних сил, що беруть активну дієву участь у підготовці і переведенні Української Визвольної Революції, на етапі будівництва, закріплення й розбудови ССУД. Справа боротьби за ССУД і справа її закріплення — це справа всього українського народу.

ВОРОГИ І СОЮЗНИКИ ОУН

ОУН завжди й постійно була, є і буде **непримиренно ворожою** до комунізму-большевизму, до московського і всякого іншого імперіялізму та до всіх і всяких комуністичних і прокомуністичних партій та їх аґентур в українському та міжнародному політичному житті. Зокрема ОУН є непримиримим ворогом московсько-большевицької комуністичної партії — ВКП(б) та її аґентури в Україні, під назвою КП(б)У, як сили московсько-большевицького імперіялізму, що під назвою СССР поневолює національно-політично і соціяльно-економічно, препаровану в ганебну форму УРСР, українську націю. Тому ОУН боролась, бореться і буде боротися на всіх етапах боротьби, будівництва, закріплення й розбудови ССУД, проти всяких отвертих і скритих проявів комуністичних, чи прокомуністичних партій, чи партійно-програмових доктрин в українському і міжнародному політичному житті, розцінюючи зокрема всі такі прояви в українському політичному житті, як зраду інтересів України і українського народу, на користь московсько-большевицькому імперіялізмові та імперіялізмові взагалі.

ОУН уважає своїми природними союзниками, поза межами України, перш за все національно-визвольні організації і партії всіх союзних у боротьбі проти одного імперіялізму, в даному разі проти московсько-большевицького, народів Східньої Европи та Азії, творячи з ними спільний антибольшевицький фронт, у формі Антибольшевицького Блоку Народів, та діє скоординовано з ним на всіх етапах Української Визвольної Революції народів Східньої Европи і Азії. Такий же спільний фронт творить ОУН з усіми революційними антиімперіялістичними

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЗА САМОСТІЙНІСТЬ СИБІРУ

...Росіян в СССР немає більше, як 1/3 всього населення, в самому СССР їх 70 міль. (з новгородцями), отже — меншина. Коли від справленої цифри „росіян", за большевицькою статистикою, відняти 10 міль. козаків з усього СССР і 20 міль. сибіряків, то одержимо 70 міль. з новгородцями, а це тільки одна третя теперішнього населення СССР. У нас дуже часто говориться, що росіян в СССР є половина (УНРада), а деякі журналісти пишуть про 90 міль. росіян, одначе ця „половина", чи 90 міль. є тоді, коли не відраховується сибіряків і козаків та топиться їх усіх у „всеобщем котелку".

Особливо важлива річ усвідомити всю вагу сибірського питання. Сибірський самостійницький рух — це не є вигадка. Між двома війнами в Празі жив учений Сватиков, який пропаґував сибірський самостійницький рух у своїх творах. Адвокат з Чікаґо Краснощеков був автором декларації незалежности Далекосхідньої Республіки і автором її конституції, взорованої на американській. Він — цебто сибірський самостійницький рух, існує без сумніву на землях. Інакше не може бути. Сибірська нація творилась поступово з різних хвиль еміґрантів і автохтонного сибірського населення („індіяни" Сибіру, до речі, дуже расово зближені до „американських" індіян). Цими хвилями еміґрантів були козаки-завойовники (Єрмак, Дежньов), за ними йшли авантюристи й шукачі „щастя", що переважно женилися з автохтонками, дальше політичні й кримінальні вигнанці, які теж переважно женилися з автохтонками і, врешті — військові полонені (шведи і інші) та „старовіри"...

Питанню „старовірів" треба присвятити окрему вагу. Я уважаю, що „старовіри" — це головно чисто слов'янський елемент серед росіян, а радше русичів, які колись з Києва колонізували Московщину, або нащадки вятичів і інших слов'ян. Їхній побут і надзвичайна чесність нагадує побут слов'ян, що заселювали Київську Русь, усіх отих полян, тиверців, уличів і інших. Вони збунтувались проти „казьонного" православ'я, коли воно стало на послуги московській імперії і з великим геройством обороняли „стару віру", тобто віру, яка була в старину за київських князів перед московським „казьонним" православ'ям. Московщина стосувала неприкритий „дженосайд" у відношенні до „старовірів", але без результату; вони гинули, але не здавались.

За цими хвилями еміґрантів, що займались у Сибірі ловецтвом, виробництвом хутер, чи шуканням золота, прийшла хвиля хліборобської колонізації, головно українці або білоруси. Транссибірська залізниця уможливила індустріялізацію Сибіру, що принесла з собою хвилю індустріяльно-робітничої колонізації, яка головно заселила Сибір у наші часи: українцями, балтами, чеченами, татарами, німцями. Все це до болю нагадує розвиток ЗДАмерики. Так, а не інакше, постала „американська" нація. Різниця хіба в тому, що велику більшість населення ЗДА творили англійці, коли росіяни, а радше москвичі, в розвитку сибірської нації не відограватимуть такої ролі, як англійці в ЗДА. Але мимо цього, що більшість населення ЗДА англійського походження, однак у певному часі воно відділилося від своєї „матері" і стало незалежною нацією. Населення ЗДА творили численні хвилі еміґрації з різних країн і так постав суміш, що сьогодні має почування цілком окремої нації. Проблема другої і дальшої ґенерації ЗДА розв'язана так, що ті вже цілком почуваються американцями й говорять англійською мовою, а мови своїх батьків не розуміють, або не хочуть розуміти. Думаю, що така сама проблема другої і дальших ґенерацій існує також у Сибірі. Нащадки українців, поляків, балтів і інших **будуть сибіряками.** А нащадки російських колоністів, що пожепились із автохтонками (чолдонками) й говорять ніби російською мовою, вже цими сибіряками є. Ще одне, коли американці думають про **економічні** перспективи ЗДСибіру, то вони стають переконаними прихильниками цієї концепції. Для нас українців ця справа постільки важлива, що унезалежнення Сибіру вириває остаточно ґрунт з-під ніг російського імперіялізму. Сьогодні справи стоять так, що центр економічної потужности СССР є в Сибірі, а не в Україні, чи на Кавказі. Відокремлення України, Кавказу, чи навіть Туркестану не вб'є московської імперії, а відокремлення Сибіру московську імперію вб'є. Відокремлення Сибіру мало б у наслідку забезпечення визволення України, бо московська імперія без Сибіру не мала б сили поневолювати Україну й інші країни. Коли відокремлення України — це удар у черево імперії, то відокремлення Сибіру — це удар у саме її серце. В світлі того видна вся безглуздість оцих наших Суходольських і Пацифічних інститутів з-під знаку УНРади (Бичковський, Тиміш, Олесевич і ін.), що пропаґують поділ російської імперії по лінії північ-південь і вигадують різні Сірі України, як українські колонії, залишаючи одначе Сибір у руках москвичів. Згідно з геополітичними законами в контроверзії північ-південь,

ВОРОГИ І СОЮЗНИКИ ОУН

і антикомуністичними рухами і організаціями всіх країн світу, змагаючи до здійснення національної і міжнаціональної життьової гармонії в світі, на засадах **свободи й справедливости для всіх людей і народів світу.**

завжди перемагає північ і в цьому випадку теж так було б, хоч би з огляду на потенціял півночі і його перевагу над півднем.

В кожному разі сибірському питанню треба присвятити бачну увагу й треба з усіх сил пропаґувати в світі відокремлення Сибіру і його переміну в З'єдинені Штати Північної Азії — тобто нову Америку свободолюбного світу з такими економічними перспективами, від яких аж мороз іде за шкурою.

Лев Ш.

Р. К. Б.

У ПОБІДНОМУ ПОХОДІ НА КИЇВ

(Спогади учасника)

(Закінчення)

Бій за Бердичів, при рівночасному упадку вузлової станції Козятин, яку здобули — якщо пам'ять не милить — бригади III-го Галицького Корпусу, не тільки відкрили дорогу на Київ, але більше того: ці переможні бої скріпили стрілецтво духово та, зокрема 6-тій бригаді, дали можливість одягтись, краще дозброїтись і поповнити набоями амуніційні валки. Курені бригади, якщо ходить про їхній зовнішній вигляд, були одіті в однаково пошиті одностроїй російської форми, блідо зеленої барви (охоронна краска), з шоломами французького зразку на головах і робили враження — як то селяни характеризували — „старорежимної", тобто царської армії. Висока військова дисципліна, яка панувала в цілій Галицький Армії, зорганізованій на реґулярних основах, давала їй неабияку бойову вартість та усувала безпорядки й бешкети, яких допускались інші частини, що творились у хаосі революції. Гадаю, що кожний, хто пам'ятає визвольну революцію, та брав у ній активну участь, або бодай інтересувався нею, при тому вміє об'єктивно й критично аналізувати події і явища, не посудить мене про склінність до „поетичної" пересади (гіперболі), коли скажу, що присутність УГАрмії в 1919-20 рр. по той бік Збруча причинилась до росту національної свідомости і популяризації українських визвольних ідей та закріплення соборництва серед наддніпрянських широких народних мас, принаймні на Осередніх Українських Землях. Сталось це не завдяки пропагандивним зусиллям керівних чинників в уряді ЗОУНР, Начальній Команді УГАрмії, чи штабам окремих галицьких корпусів та бригад, бо, мабуть, таких пропагандивних осередків не було, але сама приявність добре зорганізованої, упорядкованої і здисциплінованої армії, що була виразником і захисником тих же ідей, приєднувала прихильно маси, змушувала їх застановитись і скореґувати своє індеферентне, або неприхильне становище до тих ідей.

У цьому поході на Київ ми росли, кріпшали з дня на день, і хоч плямистий тиф, супроти якого, наслідком недостачі медикаментів, були всі безрадні, проріджував спровола наші ряди, але наддніпрянська молодь українських сіл, що під впливом нових подій і блискучої перемоги українських армій над ворогом, пробуджувалась з летаргічного сну байдужости, голосилась добровольцями до УГАрмії, доповняючи надщерблений стан сотень. Другим джерелом доповнення людським матеріялом, яким комплетувалось сотні — були полонені українці з Червоної Армії. Були то здебільша уродженці українських сіл і містечок київської Волині і Лівобережжя. Подибувалось також між ними людей з українських колоній, розкинутих на схід від Волги, з Середньої Азії та Сибіру. Був це елемент переважно національно несвідомий, але бойовий і очайдушно відважний. Почуття приналежности до одного народу, спільна мова, упередження до москалів, що стояло інколи на грані ненависти до них та середовище національно свідомого галицького стрілецтва допомагало їм скоро духово перероджуватись і вони ставили українськими вояками з ясно окресленою національною метою. Не пам'ятаю, щоб котрий із них нас зрадив, переходячи назад до большевиків.

З-посеред тих добровольців у 7-мій сотні, що рекрутувались із бувших полонених, вирізнявся і своїм зовнішнім виглядом, і вдачею, українець-сибіряк Казначенко. Моло-

дий, високого росту, плечистий брюнет, з кучерявим волоссям і покритим зрідка слідами віспи обличчям, жартівливий і дотепний в стилю козацького гумору, при тому містично релігійний — був центральною особою заінтересування не тільки 7-ої сотні, але й цілого куреня, а навіть бригади. Всі його любили за його товариськість, гумор і культурний, нікому недокучливий дотеп і відвагу. Завжди строгий і поважний сотн. Головінський, командир бригади, проїжджаючи попри 7-му сотню, ніколи не проминув нагоди, щоб не перекинутись із ним дотепним, теплим словом. Відвага його переходила в погорду смерти, в героїзм. Розважний і спокійний, не тратив ніколи голови в найгрізніших ситуаціях, що на фронті трапляється так часто, і здавалось, що немає такої події, яка б його зворушила, або викинула з рівноваги. Пристрасно любив іти в розвідку, хоч добровільно ніколи не голосився. Можливо тому, щоб не викликати до себе підозріння, мовляв, хоче втекти. З розвідки вертав звичайно з далеко ширшими відомостями, як було йому доручено, часто приводячи з собою полонених большевиків, яких, якщо були українцями, подорозі заагітовував до вступлення до української армії. Хоч був неграмотний — історію України знав напам'ять, прислуховуючись, як стрільці читали. Пам'ять мав напричуд добру й тривалу. В наплечнику, мабуть, більше нічого не мав, крім книжок, яких назбирав, проходячи селами. У вільних хвилинах просив стрільців, щоб йому читали їх. Одного разу недалеко села Білгородки на Київщині, вертаючи з розвідки, привів із собою поверх 10 полонених червоноармійців, між якими замішався росіянин-сибіряк. Усіх узяв у полон без одного стрілу та, не відбираючи від них зброї, привів до сотні. Всі вони, після розмови з Казначенком, служили в нашій сотні.

Чим ближче до Києва, тим большевики ставлять завзятіший опір. Розпачливий спротив на швидку руку зібраних і кинутих у бій большевицьких частин, переважно інтернаціонального складу, не тільки в нас не гасить бойового завзяття, але навпаки — стимулює його. На своєму побідному шляху, від Браїлова почавши, пізнали ми і вивчили як слід московсько-большевицького загарбника, і наша ненависть росла до нього пропорційно до кількости відкритих підвалів, завалених трупами людей, помордованих ЧК-ом. Їх ми стрічали в кожному місті і містечку, де тільки ступила нога „старшого брата". Це з тих часів датується в моїй уяві асоціяція двох окремих понять — „москаль" і „жорстокість" в одну нерозривну цілість. Міщани зі сльозами в очах відтворювали картини, на яких розмальовували в реальних красках пережиту жахливу дійсність большевицького панування.

Після бою в Білгородці, ми просунулись нічним маршом під Київ та зайняли, приблизно по 12-тій год., становища на хребті горба. Мабуть, з тих становищ, як догадуються хлопці, будемо атакувати безпосередньо Київ, якого не бачимо, але вичуваємо, що він перед нами. В освітленню місяця бачимо тільки найближче передполе, покрите зрідка корчами, що губиться в темноті ночі. Довкруги мертва тишина. Вона загострює нашу чуйність, витончує слух, яким ловимо найменший порух листочка, шелест травинки, стрибок пільного коника. Стаємось нервово вражливі. Злостить нас, коли хтось голосніше заговорить або закашляє. До мене підповз мій сусід зліва. Стало трохи відрадніше. Пошепки перекидаємось словом, ділимось думками, завважами. Цю містичну ніч, налиту повагою, переживає мій сусід так же само інтенсивно, як і я. Час видовжується в безконечність: секунди видаються хвилинами, хвилини — годинами. Нас палить цікавість — побачити Київ, а він же ж напевно перед нами, тільки ревнива ніч прислонила його своєю темнотою. Чи він же такий самий, яким відтворила наша уява?

Починає, якби навмисне отягаючись, світати. На сході, до якого ми звернені обличчям, небо прояснюється. Нашим зором, що наперекір уродженим властивостям наших змислів, старається сягнути дальше, як дозволяють на те природні спроможності, спостерігаємо виразніше малі корчики тернини, розкинуті в безпорядку на склоні горбка, на якому ми окопались, очікуючи вирішного бою за Золотоверхний Київ, а дальше долину й старі окопи. Ген далеко бовваніють у сутіні світанку партерові дімки, яких білі стіни прозирають крізь густо розсаджені конарі овочевих дерев. Засяг нашого зору швидко росте з секунди на секунду. Нарешті ласкаве сонечко, якби йдучи назустріч нашим бажанням, кинуло перші промені, стягнуло рідку заслону нерішеного сві-

танку, відкриваючи нам таємницю, що потонула в синій мряковині прекрасного золотого поранку. За мить і ми побачили, як на долоні, панораму частини цього старинного города включно з Подолом, що розложився на горбках. З сивої давнини княжих часів і молодшої віком козацької доби виринув перед нами справжній, незрівняний у своїй красі Київ, що криє в собі традиції преславної української історичної традиції, на яких ми змалку виховувались. Пов'язані духово й чуттєво з цим містом, начитавшись про красу його — ми раділи, що доля ласкава призначила нам ролю бути учасниками тих історичних подій. Своєю зброєю, що кріпко держали в молодих долонях, і своєю кров'ю писали сторінки історії Визвольної Революції, і ми, учасники-вояки, тих незабутніх революційних днів тріюмфу і побіди Українських Армій — були горді з цього.

„Хто в Києві не бував — той краси не видав" — каже народня пословиця. Оглядаємо його жадібним оком тільки здалека, не висуваючи високо голови, бо не знаємо, чи ворог не причаївся в окопах, але й у перспективі може він і більше імпозантний. На тлі зелені парків і бульварів губились сірі мури міста. На перший погляд наше око схоплювало велику кількість копул церков, побудованих у візантійсько-українському стилю, що своєю заокругленою формою різко відбивались на фоні зелених дерев, або врізувались у лазур неба на горизонті. Золотисті бані, розсіяні в несеметричному порядку, де тільки око гляне, творили казкову картину та приковували зір глядача, наче різьблена камея. Золотоверхий Київ — пригадалось мені. Колись та фраза, зачитана в підручниках історії України, або літературних мистецьких творах українських письменників — не мала для мене реального змісту. Безпосередня зустріч із столицею підтворила наочно цю правду, яка в нашому дотогочасному розумінню була мистецьким засобом „епітет-орнанс" для підкреслення величі Києва, для викликання чуттєвого ефекту в читача. Ми були загіпнотезовані чарівною картиною столиці України.

Нараз тишину ранку перервав стріл, що впав із нашого боку. Ми негайно прочуняли із захоплення та звернули свою загострену увагу на окопи, що простяглись паралельно до наших позицій, дещо нижче, у віддалі 150-200 кроків від нас. Большевицьке військове командування, використовуючи стрілецькі рови з часів боїв військ гетьм. Скоропадського з повстанцями, кинуло туди свої запасні частини зі завданням — нас якнайдовше задержати, щоб уможливити евакуацію Києва та відтягнути військові обози в напрямі Гомелю, якими, як пізніше розказували нам киівляни, були завалені головні вулиці. Комуністичні війська знайшлись у кліщах: із заходу натискали на них об'єднані Українські Армії, а зі сходу — білогвардійська армія ген. Денікіна. З того боку Дніпра вже доходили до наших ушей гарматні постріли. Большевикам залишилась до відступу одна-однісінька дорога на північ, у напрямі Гомелю.

У той час, коли ми на периферіях Києва зводили бої, у центрі міста серед большевицьких військ панував хаос і страшна паніка. Тільки завдяки опорові фронтових частин, кинутих проти нас, удалось їм з оточення вивести довжезні обози. Військове майно, харчові магазини, завантажені в потягах, стали добиччю Українських Армій.

На відтинку II-го куреня сотн. Качмаря розгорілись запеклі бої. Большевицькі частини впродовж двох годин декілька разів намагались нас безуспішно атакувати. Рішучим наступом, підготовленим вогнем наших батерій, викинули їх з окопів та після короткої перестрілки на станції Волинський Пост, стратили цілковито ворога з очей, який зник між будинками периферій міста. Діялось це в суботу 31 серпня 1919 р. У місто ввійшли I-ший та III-тій курені бригади. З нашого II-го куреня виділено сильні т. зв. старшинські стежі, які безпосередньо, після закінчення бою, відійшли в місто. Вернулись пізно ввечорі, не стрінувши ворога. Ми змучені боєм, що тривав від ранку до полудня, таки на оболонні за станцією Волинський Пост залягли на відпочинок. Дехто задрімав після невиспаної ночі, повної вражінь, але не надовго. Під вечір, коли киівляни переконались, що ввесь Київ звільнений, а „англічани" то галичани, що балакають так же само по-українськи, як вони, почали до нас підходити, спочатку одинцем, а згодом гуртками. Дівчата, цікаві, але соромливі, довго обходили нас здалека, поглядаючи несміло в нашу сторону. Але стрільці, привичні перемагати ворога, після короткої словної „перепалки", перемогли несміливість дівчат: після здобуття Києва —

галичани завоювали і здобули серця київлянок. Настала дружня, щира атмосфера. Цілу ніч при запалених вогнищах, що рясно вкрили ціле оболоння, на якому ми біваkували, відбувалось при акомпаньяменті акордіонів, мандолін і балабайок народнє гуляння, що тривало майже до білого ранку.

Вранці зісталось нам уже мало часу приготовитись до парадного вмаршу у Київ. Кажуть., що проходитимемо головними вулицями Києва. Хлопці причепурились, як тільки вміли. Сотні уставились у маршовому порядку: 5-та, 6-та, 7-ма та сотня важких кулеметів. Позаду боєва валка з кулеметами, боєприпасами та сотенні кухні. Знайомі дівчата приносять цвіти. Ними прикрашуємо і шоломи, і отвори рушничних цівок, і горішні кишені блюз. У декого на шоламах — червона калина. Зеленню і цвітами прикрашені коні і вози. Тільки вогнетушники кулеметів грізно виглядають з-під соснових галузок, наче б говорили ворогові, що добувається до східніх брам Києва: ,,Ей, ти московський враже і зайдо, місця на Україні найдеться для тебе на могилу, а Київ наш — був, є і буде''. ,,Рівний крок, сотня ходом — руш!'' — паде наказ. Відходимо. Прощаємо дівчата кивком руки, що витирають нишком очі. Останній погляд і зникаємо з очей. З піснею на устах проходимо вулиці Києва. Обабіч дороги — повно народу. Вітають нас грімким — ,,Слава Українській Армії!'', ,,Слава Галичанам!''. Назустріч ідуть процесії з хоругвами і священиками. З усіх боків — з балконів, вікон і тротуарів сипляться на нас цвіти. А пісня наша лунає, котиться золотим гомоном і стелиться зеленим барвінком у стіп Золотих Воріт:

Ми йдем вперід,
Над нами вітер віє,
І буйні нам кланяються жита,
Від радости аж серце мліє,
За волю смерть нам не страшна.

ДЕМИД ТРУХАНІВСЬКИЙ

З-перед десяти років

(Спомини)

Друга світова війна застала українську суспільність по цей бік Збруча далеко не з такою духовістю, як перша світова завірюха. Широкі українські маси, пам'ятаючи ще не так давні часи незалежности в 1918-20 рр., перевиховані на націоналістичних ідеях, здавали собі ясно справу, до якої мети мають зміряти і якими дорогами іти, щоб відвоювати втрачену державну самостійність. Вони були свідомі того, що очікування допомоги ззовні — це ставлення замків на льоду. Віра в правду, що тільки національна революція дасть нам волю, запала глибоко у свідомість, навіть пересічної сірої людини.

Такий стан духовости серед західньої вітки українського народу застукала третя світова імперіялістична війна. Впродовж вісімнадцяти днів Польща, якої солдати й офіцери, майже напередодні її упадку, гістерично радіючи з придушення української державности на Закарпаттю, одушевлено цілувались на кордоні з мадярськими вояками, перестала існувати. На підставі пакту Рібентроп-Молотов — Галичина і Волинь стали окуповані большевицькою армією. Факт окупації Західніх Українських Земель, що переводилась большевиками під облудним гаслом ,,визволення єдинокровних братів з-під фашистівсько-польського ярма'', не заскочив знечев'я українського підпілля: воно було свідоме своїх завдань у нових умовах окупації і вже з перших днів стало вивчати нового ворога, ладити перервані воєнними подіями зв'язки, поповняючи провідні кадри, з яких частину було змобілізовано до польської армії, а багато залишилось по той бік кордону, під німецькою окупацією. Але вже з перших місяців 1940 р., ОУН продовжує свою діяльність.

НКВД, яке спочатку сиділо тихо та не давало про себе чути, вже по декількох тижнях, користуючись матеріялами, залишеними, може доцільно, слідчим відділом, що був при кожному повітовому осередку польської поліції, доносами різних наших ,,приятелів'' і аґентів, приступило до арештування членів ОУН. Кому вдалось уникнути арештування — мусів критися. У відповідь на терор НКВД — ОУН відповіла посиленим терором проти енкаведистів, комуністів або їхніх прихвостнів, які рекрутувались із місцевого продажнього елементу. Большевицькі урядовці чують себе безпечними тільки в районових центрах, під ,,опікунчими'' крилами НКВД. Коли виїжджають на села, ніколи одинцем, але в асисті, перебраних у цивільне вбраня, добре озброєних енкаведистів. Боївки ОУН, що рекрутувались переважно з членів, які уникнули арештування, або загрожених арештуванням, при співпраці однодумців і місцевого населення, діяли здебільша по селах,

де були далеко більше сприятливіші умовини для конспіративної праці, як також переховуватись, головно взимку, ніж у містах, що переважно мали характер чужонаціональний, ворожий українським самостійницьким ідеям, зокрема українському націоналізмові.

Так, думаю, було всюди на Західніх Землях, окупованих північним наїздником — так теж діялось у колишньому повітовому місті Б., здеґрадованому большевиками до районового центру.

В декілька тижнів по приході большевицької армії, яка творила т. зв. „Перший Український Фронт", наїхало до міста багато большевицьких урядовців, що почали творити за стабільним зразком різні установи, займаючи в них провідні становища. Були це переважно українці з партійними квітками, хоч траплялися також москалі і жиди. Большевицька влада, висилаючи їх на окуповані землі, ще на місцях, пересіяла їх крізь густе сито, тому, як здавалось, був це елемент безхребетний, вірний душею і тілом Москві, відданий „партії Леніна-Сталіна". Та мимо гострої селекції, замішались між ними українці, що вигребли, можливо під впливом нового оточення, з-під бруду виховання большевицької школи сентимент до українців, України і її історичної минувшини. Таких людей звичайно зустрічалось між учительством. Так, напр., місцевий учитель К., пересилаючи документи до Районового Відділу Освіти, передав через переочення старшинську довідку з Української Армії, видану начальником штабу отамана Петлюри в Камінці Подільському. Голова РВНО, комуніст-українець з Харкова, незамітно вложив цю довідку до кишені плаща теж місцевого вчителя, якому довіряв. Таких людей можна було найти і між адміністраційними урядовцями, нераз на відповідальних становищах. Голова Районового Виконавчого Комітету, українець з Полтави, не виконав доручення НКВД та не скликав місцевих учителів і урядовців різних установ, ніби то на нараду-мітинґ, яких було в пляні арештувати і вивезти або розстріляти, як це сталось у місті Т. За те його арештовано і розстріляно. Таких прикладів можна навести більше. Вони найкраще доказують, що ані наскрізь тенденційна большевицька школа, в якій з малих літ викривляється душу дитини, ані цинічно забріхана пропаґанда не викорінила цілковито почуття кровного зв'язку, не вбила української душі, не вирвала українського серця.

Уже в лютім 1940 р. большевицька влада зорганізувала, перед тим старанно підготовляючи, перший масовий вивіз колишніх польських колоністів, які завели господарства на розпарцельованих поміщицьких ланах (про яких большевики висловлювались, як про „авангард польського фашизму",) родини польських поліцистів, офіцерів польської армії, адміністраційних урядовців, суддів, прокурорів тощо. Не без того, щоб не вивезено також українців. На список „проскрибованих" дістались усі господарі, які закупили поля ще в 1922-25 рр., коли ще не існував ганебний закон про заборону продажу українцям парцельованих поміщицьких економій. По селах, на які НКВД звернуло особливу увагу, нічними нечайними наскоками, стараються з-поміж селянства вирвати найсвідоміший молодий активний елемент, та не завжди їм це вдається. Молодь, навчена вже досвідом, рідко ночує вдома. Живучи нелеґально, підсилюють кадри, з яких рекрутувались боївки ОУН; вони стають щораз більш активні. Акти саботажів, убивств енкаведистів та їхніх співпрацівників-сексотів множаться з дня на день. Большевицькі урядовці не чуються безпечними навіть на периферіях міста. Якщо дехто з них жив на передмісті — переходить до центру. Рівночасно з арештуваннями по селях — відбуваються арештування в місті. Ув'язнено майже всіх адвокатів українців, бувших працівників і урядовців Повітового Союзу Кооператив та багато з-посеред гімназійних і народних учителів. Мало котрого з них випущено на волю. Життя попливло під знаком терору, який викликує пригноблення, недовіря до найкращих приятелів, а навіть до членів родини. Виходячи з хати, ранці на роботу — ніхто не є певен, чи ввечорі вернеться додому, бо звичайно урядовців і вчителів НКВД арештувало таки на місцях праці. Серед мешканців міста напруга нервів і непевність за затрішній день зростає до крайности, коли на залізничу станцію привезуть більшу кількість товарових вагонів — знак, що буде вивіз. На весну 1940 р. нагромаджєння товарових вагонів по станціях перестерегло заздалегідь села і місто, що незабаром буде вивіз. І дійсно, за декілька днів, відбулася друга масова депортація до Казахстану і „ісправітельних лаґерей" у далекий Сибір, охоплюючи виключно українців: депотровано родини, з яких хтось був раніше арештований і засуджений „народним судом", скривався або перебував закордоном. З деяких сіл депортовано багатших, або колись активних у громадсько-суспільній роботі селян.

Війни скоро ніхто не предбачував, бо відносини між столицями обох імперіялістичних держав — Берліном і Москвою на той час були ідилічні. Зі сходу на захід через Перемишль постійно йшли товарові поїзди, навантажені українським зерном. Однак, на всякий випадок, большевики підтягали на кордон війська, будували укріплення, виселюючи з прикордонних полос цілі села. Населення пильно читало большевицьку пресу, слідкуючи за воєнними повідомленнями про бої в Норвегії, Франції тощо, які були досить об'єктивні. Згодом приходить черга на Югославію і Грецію, які впродовж короткого часу стають жертвами бронзового імперіялізму.

Зближається весна 1941 р. Як звичайно, коли сніг зникає і природа починає будитись до нового життя, наново відроджуються надії у людей, примерклі зимовою дрімотою. Приходять вістки, які шляхом „з уст до уст" швидко поширюються між населенням, що через Львів і Тернопіль їдуть на захід поїзди вже не зі збіжжям, але з військом, гарматами, танками і амуніцією. Москва видно зане-

покоїлась, що може прийти черга тепер на неї. Приготовляється, щоб не бути заскоченою, хоч, читаючи большевицьку пресу, немає жодного натяку про те, що відносини між Берліном і Москвою змінились. Минає квітень, травень, земля причепурилась зеленню, а люди, може завдяки, даній природою, інтуіції, вичувають, що сьогорічне літо не буде подібне до попереднього. Щось, наче б підшептувало до уха, що незабаром усе зміниться, перевернеться. Два імперіялізми не можуть чейже жити у вічній приязні. З перспективою війни, яка може вибухнути поміж СССР і третім Райхом, нарід в'яже свої надії, сподівання, може... заіснує своя держава після розгрому большевизму, та стане краще, лéгче жити, як досі. Так думав загал.

Інакшими думками жило українське підпілля. Воно мало перед собою чітко і ясно визначений шлях, яким зміряло до мети, а нею була — Соборна Самостійна Україна. І ця велика ціль, що мерехтіла крізь прислону майбутности, околена ореолом мартирології українського народу, його безчисленних жертв на етапах революційної боротьби, була провідною зорею, яка не дозволяла заблудити на манівцях безпросвітньої темряви підбольшевицької дійсности. ОУН, оцінюючи ситуацію тверезо, не оманювала себе надією на прихильну зустріч наших прагнень, з боку Німеччини, але рішила, на випадок приходу німецької армії, поставити Берлін перед доконаним фактом і проголосити відновлення української державности. До перебрання влади у Львові і на провінції вже з перших днів війни між Росією, а Німеччиною, яка вибухла несподівано, ішли приготування.

* * *

Кінець червня 1941 року. Російська армія в безладі, панічно відступає на схід, залишаючи позаду себе пожарища і прокльони. Головними дорогами день і ніч проїжджають у поспіху, не задержуючись навіть на відпочинок, автомашими, танки, кіннота, вози з кінними запрягами, а бічними стежками проходять піхотні частини, відділи міліції в темносиніх уніформах — все всуміж, як у незорганізованому відступі, прикрите, для змилення літуна, зеленими галузками і грубою верствою сірої пилюги. На обличчях червоноармійців, зі слідами струмочків поту, перемішаного з пилом, замітне перемучення, апатія. В очах, що різко відбиються на тлі брудних і заросших облич, застиг жах з пережитих бомбардовань літаками, з чорними хрестами на крилах. Вони одинцем, або цілими ескадрильями, з малими тільки перервами, від ранку до вечора переслідують розбитого, здеморалізованого, відступаючого ворога. Ось тільки їх не видно. З'являться несподівано і так, як шуліка, зочивши свою жертву, кидаються прямим гострим льотом вниз, і, здається, з висоти кількадесяти метрів, обстрілявши короткими серіями з бортової зброї, або кинувши декілька наверхних малих бомб, зникають безслідно так же скоро, як і появились. Місцеве населення і червоноармійці, що проходять дорогою, є вже так невральгічно вражливі на воркіт моторів, що навіть при зловленому загостреним слухом звуку над'їжджаючої автомашини, прислонивши перед сонцем очі долонею, вліплюють свій зір у небозвід, шукаючи літаків, готові кожної хвилини скритись у підвалі, або зникнути поміж будинками передмістя. Вояки з недовірям приглядаються до кожного прохожого, що їх минає, так, як би хотіли відгадати в ньому „німецького шпигуна" або ворога, що при першій нагоді, скерує укриту під полою зброю проти них. Мабуть роблять це не без причини, бо вістки, що приходять манівцями до міста, говорять про те, що наші партизани в лісах відважними наскоками, шарпають їх боки. Зловлених людей у полі, без огляду на вік і стать — большевики стріляють на місці. Так діється не лише в місті, але ще в більших розмірах по селах, які лежать на шляху їх відвороту. Вчора ввечорі зловили в полі, недалеко дороги, цілу міщанську родину, що шукала захисту у своїх кревняків подальше від головного шосе. Під каплицею Матері Божої, на другому кінці міста, всіх розстріляли, не жаліючи навіть малих дітей. Сьогодні вранці застрілили старого жида, таки на сусідньому огороді, що не прочуваючи лиха, ішов стежкою відвідати свого сусіда. Мешканці міста, перелякані терором — не виходять навіть на подвір'я, бояться запалити вогонь у кухонній печі, щоб приготовити їжу. Лишень увечорі, коли вже добре стемніє, виходять тихонько навшпиньки задніми дверима, щоб бодай принести до хати трохи води.

Гаряча літня днина в саме полудне. Сонце безжалісно палить, заливає, навіть у тіні, рясним потом обличчя і очі, викликає спрагу, яку не може згасити і холодна вода. Розпалене сонцем повітря аж мерехтить над полями, тремтить, хвилюється, наче б очікувало чогось нового, невідомого грізного, що нависло над містом, що вповзується незамітно крізь щілини зачинених вікон і дверей, скривається у темних кутках кімнат, вмикається, як інтруз, у душу людини, повзе за нею, як тінь, побуджує інтуїцію, загострює інстинкт самозбереження. Перед цим „невідомим" нікуди скритись. Відчувають його і люди, і природа. Все, що живе, принишкло, завмерло в безрусі, приховалось перед цікавим оком, в очікуванні чогось, що мусить ось-ось невідклично наступити. Навіть бездушна деревина, криючи у своїому лоні, недавно розспіване і безжурно, веселе птаство, опустила мляво, зрезиґновано своє листя, що і не ворухнеться. На головному шосе, що пробігає від хати, відмежованої невеличким потічком з невисокими берегами, обсадженими верболозом, не дальше, сто кроків, рух з полудня наче б трохи припинився. Тільки зрідка проходять відділи червоноармійців, прямуючи на схід.

Нагло тишу дня струсила громова, несамовита детонація. Вона була акустично так потужня, що людські слухові органи, незвичні до таких потрясень, не сприйняли її нормально, а при тому тривала так невимовно коротко, що прицизний і складний

слуховий механізм не мав часу заалярмувати свідомість, повідомляючи про те відповідні мозкові центри. Тиск повітря, немов би могутнім ударом невидимого м'якого кулака, приголомшив людей і несвідомих, що діється, повалив на землю. З дерев посипалось листя, а полохливе птаство, безрадно, перелякано літаючи низько над землею, шукало захисту. Всі шиби у вікнах посипались з бренькотом на долівку, а віконні рами, від сторони детонації, втиснуло до середини. З дахів, критих черепицею, залишились тільки ребра. Вибух позривав навіть зовнішню частину коминів. Люди, опритомнівши, почали панічно втікати в поле, залишаючи на призволяще хати, не зважаючи на те, що відступаючі большевицькі частини можуть по них відкрити вогонь.

Коли успокоїлось, мешканці міста почали групками вертати з поля до своїх, здемольованих вибухом, хат. Дехто з відважніших і цікавіших підійшов ближче до місця зриву, приносячи вістку, що большевицькі піонери зірвали магазин з амуніцією та вибуховими матеріялами, які не встигли вивезти. Магазин цей, побудований ще австрійською військовою владою, невеличкий округлий будинок з пивницями усподі, обведений високим муром, стояв недалеко за містом, біля цвинтаря, при дорозі, що вела до розкішної резиденції ґрафа Потоцького в селі Р., переходячи недалеко за порохівнею в чудову липову алею, улюблене місце прогулянок мешканців міста. З будинків, що стояли в сусідстві магазину, позістала лишень купа румовищ, з яких виглядала внутрішня обстановка. Вибух знищив і частину цвинтаря, зриваючи хрести і відслонюючи чорні челюсті гробівниць, у яких видніли домовини, а в деяких тільки кістяки покійників. На місці зриву позістала тільки величезна вирва.

В тому ж самому часі, озброєна боївка ОУН, в силі кільканадцяти добре озброєних чоловік, користаючи з паніки, витвореної зривом, прокрадаючись цвинтарем і садами, дісталась майже до самого центру міста, де була в'язниця, та після короткої рушничничної перепалки з тюремною сторожею, звільнила вісім в'язнів-українців, яких НКВД не встигло розстріляти. Один, з-поміж тих звільнених в'язнів, находиться в Англії.

Вибух зірваної амуніції викликав паніку не лиш цивільного населення, але теж зчинив метушню й констернацію в большевицьких військових частинах. Червоноармійці скрились під придорожніми деревами, порозбігались по подвір'ях, причаїлись в очікуванні поза хатами. На мить рухлива дорога завмерла. Нараз у цій тишині, невідомо й досі де і звідкіля, заграв коротко кулемет. Можливо, що наша боївка, щоб викликати більше замішання під час звільнювання в'язнів з тюрми, обстріляла з гори місто, чи дорогу. Однак, найправдоподібніше, що один з червоноармійців, необережно обходячись із завжди зрадливою зброєю, надавив пальцем спустовий язичок кулемета, викликуючи ряд випалів. Але політруки, очі і уха компартії і НКВД, виховані в патологічній атмосфері підозріння до всего, що не носить марки "Made in Soviet Union", добачуючи в кожному українцеві „шпіона" і „деверсанта", скерували всю свою зоологічно-хвору ненависть проти місцевого населення. Уставивши важкий міномет на мості, почали з віддалі не більше, як 30-40 кроків, обстрілювати жидівський поверховий будинок, ще, мабуть, зранку опорожнений мешканцями, що перейшли до середмістя, дірявлячи мінометними ґранатами фронтову стіну. Крізь повибивані вікна кинули декілька ручних ґранат до середини партерового дому по другому боці шосе, який загорівся. Ніким не гашений вогонь через цілу ніч непокоїв мешканців передмістя, та загравою полум'яних язиків, тріскотом горіючого сухого дерева, робив цю ніч ще більш грізною. Люди, стривожені подіями неспокійних днів, вогнем у сусідстві, побоюючись, щоб не перекинувся на сусідні будинки, в очікуванні нових випадків, що міг принести ранок, не спали цілу ніч. Крізь щілинку відхиленої заслони, що заступала повибивані вибухом вікна, видно було на тлі освіченої вогнем дороги одинцем або групками перебігаючих червоноармійців. Здавалось, що це вже рештки відступаючої большевицької орди. Скрізь тихо. Лиш здалека, з північного сходу чути час від часу глухі, поодинокі вистріли гармат. Довкруги, де тільки оком сягнеш, всюди заграви далеких пожеж. Один ворог відходить, лишаючи „визволену" країну в руїнах — приходить другий. „Що він нам принесе, — запитують люди, — нове ярмо, чи визволення?".

Уже видніє, надходить ранок. Мешканці несміливо зазирають у вікно, тихо, щоб не скрипнули двері, виходять на подвір'я, вдивляються крізь сутінок вчасного поранку в дорогу. Всюди спокійно. Рухлива вчора дорога, немов би заліміла. „Хто його зна, — міркують люди, — може ця тишина віщує бурю". З хати, запаленої вчора большевиками, зісталась лише закопчені димом мури та декілька догоряючих крокв, що з гуркотом падуть на землю. В повітрю чути згарищем.

Від сторони міста, над яким зависла густа рання мряка, чути ворків мотору, що зближається до нас. Люди щезають по хатах, та з укриття обсервують запитливо дорогу: „Большевики, чи вже німці?" Може знову сьогодні повториться вчорашній кошмарний день, тільки в іншій, новій формі. Ворків мотору зближається. Через проміжки рідко забудованої вулиці видно мотоцикл з причепою, що обережно їде в напрямі села Л., звідки від кількох днів просувались колони розбитого ворога, відступаючого на схід. На мотоциклі, одна в сідлі, друга в причепі, сірі постаті в шоломах, які своєю формою нагадують німецькі і австрійські шоломи з першої світової війни. Крізь щілину охоронного щита в опанцереній причепі визирає цівка легкого кулемета. Чи не перша це німецька стежа — але ж певности немає. Не проминуло ще декілька хвилин, як з цегольні, що замикає передмістя від сторони села Л., зацокав

кулемет, вибиваючи, чи не цілу ленту набоїв. Воєяцьке ухо, заправлене досвідом минулої війни, зразу ж пізнало російський кулемет „Максим", уживаний також Українською Армією під час визвольної революції, що спровола, не поспішаючи, вибивав кожен стріл зокрема. Не було вже жодного сумніву, що большевицькі частини, не відважившись ніччю проходити через місто, яке невідомо в чиїх руках, рішили зачекати ранку аж до вияснення ситуації і тепер, побачивши німецький мотоцикл, відкрили по ньому вогонь. У місті, значить, німецькі, може покищо не великі передові частини. Зрадлива тишина впродовж ночі — принесла бурю. Стало ясно, що без бою не обійдеться, бо большевики, яким німці перетяли одинокий шлях відвороту на схід, старатимуться вирватись з окруження, проломити кільце, очищаючи дорогу, якою посуваються.

Шосе, обабіч якого вкоротці розгориться бій, проходить глибокою і розлогою долиною понад потічком, шо в середмісті впадає до річки, перетинаючи його з півночі на південь на дві нерівні частини. Річка ця, впоперек якої висипано колись греблю, утворила велике озеро, ширини один, довжнини п'ять кілометрів, заливаючи водою розлогу долину. Ліворуч шосе, безпосередньо поза міщанськими партеровими дімками, порозкиданими зрідка вздовж дороги, простяглись вузькі смужки огородів, покриваючи пестрим килимом різноматнітної зелені лагідне узгір'я, що раптом гострим підносенням переходить у стрімку гору, на спадистих схилах якої видно глибокі вижолоблені рвучкою водою під час злив і сніготопів, рови. Своїм широким нагим хребтом, що вибігає з лісів, які тягнуться десятками кілометрів на захід і північ від міста, проходить паралельно до шосе і, спершись об озеро своїм довгим кінцем, високим, майже стрімким спадом летить униз, творячи північний беріг лазурового озера. На склоні цієї гори, від сторони озера, стоїть колись оборонний манастир Бернардинів, побудований чи не на переломі XVII-XVIII століття. Звідтіля видно, як на долоні, не лише ціле місто з розлогими передмістями, але й дооколишні села, якщо не заховались за горбками, включно з горою Л., знаною з боїв Українських Січових Стрільців у минулій війні.

По другому боці шосе, поза хатами, біжить потічок, прикритий густо посадженими вербами, а дальше огороди, що переходять у поля і тягнуться, поперерізувані ярками, аж до алеї, яка провадить до палати ґрафа Потоцького в селі Р.

Цією широкою долиною, на дні якої біжить прямою лінією шосе, ще напевно сьогодні, старатимуться червоні частини прорватись з окруження на схід. З боку німецьких з'єднань (бригада альпейських стрільців), яких штаб примістився в манастрі Бернардинів, ідуть приготування, щоб большевиків, якщо не знищити, то змусити їх капітулювати. Покищо заїхала автомашина з гірською гарматкою та обстрілює ворожі позиції на скраю передмістя. Згодом підходять з міста групами німецькі вояки та займають становища на огородах, використовуючи для прислони кущики порічок і аґресту. Німецькі вояки — це молоді хлопці, обуті в гірські, підкуті цвяхами черевики, з закоченими по лікті рукавами, поводяться так, якби це були маневри, а не дійсна війна. На обличчях і в рухах не видно жодного хвилювання.

Рушнична й кулеметна стрілянина росте з хвилини на хвилину. Большевики підготовляються до прориву, бо вже починають обстрілювати німецькі позиції густим вогнем мінометів. Ґранати рвуться довкруги дому. Сидіти в хаті вже небезпечно. Сходимо до пивниці та крізь заґратовані малі віконця, заховуючи обережність, дивимось, що діється назовні. Далеко не видно, заледве частину огороду. Німецький кулемет, що з балькону хати безперервно скажено відстрілювався — замовк. Не чути також розривів російських мінометних ґранатів, але кулеметна і рушнична стрілянина не вгаває. Зазираю у віконце і не вірю своїм очам: в огороді, криючись поза дім — повно большевиків. Бачу тільки ноги, але догадуюсь, що це большевицькі солдати, бо в чорних обмотках. Один із них, з ручною ґранатою в руці, зазирає крізь віконце до пивниці, але відходить нічого не побачивши. В пивниці ж темнота. Жіноцтво з перелляку завмерло, діти боязливо притулились до своїх матерів.

Німецький штаб, зайнявши догідну позицію на височині, яка домінувала над містом, запримічував кожний рух і маневрування большевицьких частин. Не уйшло їх уваги і те, що большевицькі атакуючі відділи, повздержані смертоносним вогнем німецьких кулеметів, скрились за будинками. Батерія гармат, із зайнятих становищ біля манастиря, здається таки прямим прицілом, почала обстрілювати доми, за якими приховались большевики, готуючись до нового наступу. Дім, у пивницях якого ми заховались, вирізнювався величиною і масивністю своєї будови, тому і большевики примістили за ним міномет, з якого вогонь скерували на німецький кулемет на горбочку по другій стороні дороги, що завзято обстрілював їх. Чотири гарматні ґранати, з яких три поцілило в дім, а одна впала в огород, виполошили червоноармійців, але рівночасно і нам, скритим у підвалі, нанесли страху. Витворилось доволі критичне положення: від оборога з сіном, віддаленого від хати не більше одного повного кроку, запаленого фосфоровою кулею, загорілись віконні рами і заслони, якими закрито вікна, і вогонь перекидається до середин кімнати. З пивниці, виповненої димом, годі вийти, бо за хатою большевики і стрілянина ані на хвилину не втихає. В пивниці чути, як об мур дому цокають кулеметні і рушничні кулі. Жінки мліють, діти жаліються, що їх дусить дим. Якщо бій продовжиться — прийдеться заризикувати і опустити дім під градом куль. Вслухуємось. Стрілянина стає рідша, а дедалі втихає. Виходимо з пивниці та гасимо вогонь. Большевиків відбито. Вони відступили на попередні позиції, з яких розпочали наступ. За хатою, на сусідніх огородах лежать убиті боль-

шевицькі солдати. Ранених встигли забрати з собою.

За рострільною, як оповідали після бою мешканці, ще не встигли сховатись, ішли політруки з наганами або машиновими пістолями в руках, та підганяли опізнених червоноармійців, а бувало, що й стріляли. У сусіда в стайні скрився большевицький снайпер і крізь мале віконце обстрілював німецькі позиції. Чомусь це не подобалось політрукові. Вскакує до хліва та з лайкою накидається на нього: „Чаво, ти сволоч, скрился здесь. Ухаді адтудава. Вперьод". „Харашо, — відповідає снайпер, — ідьом вперьод, толька вмєстє с табой". Та не встиг снайпер і переступити порога, як повалився, прошитий кулею з політрукового нагана.

Пополудні німці дістали підкріплення. Намагання большевицьких частин вирватись з окруження ударемнило не більше, як 50-60 німецьких вояків. Городами ліворуч шосе постійно підходили групами німецькі вояки. Мешканці передмістя, в засягу німецьких частин, одержали пораду евакуйоватись до міста. Залишаємо хату та йдемо спочатку огородами, а пізніше переходимо на дорогу. Недалеко уже середмістя, чуємо позаду себе кулеметну стрілянину. Оглядаємось і бачимо німецьку півпанцерну автомашину, що в повному ходу жене в нашому напрямі, а за нею кільканадцять метрів — панцерне авто з червоною зорею, яке безперервно жарить з кулемета. Ми скрились за будинок тоді, коли вже не було потреби. Стає вже гаряче. Вибираємо перший поверховий будинок і сходимо до підвалу. Всередині повнісенько людей. Сидять тільки діти та старші жінки. Але запізно вже шукати іншого схоронища, бо німецька артилерія, що досі мовчала, починає стріляти в напрямі села Л., а вулиці німецька військова жандармерія очищує з випадкових прохожих. Як додумуємось — большевики, використувуючи вечірній сумерк, після невданого прориву вдень, старатимуться тепер прорватись на схід. Большевицька артилерія відповідає теж зрідка, але свій вогонь — як нам принаймні здається — керує на становища німецьких батерій біля манастиря Бернардинів.

На годиннику перша година. Бій розгоряється, набирає сили. Кулеметна і рушнична стрілянина підходить щораз ближче до міста. Незабаром кулемет грає таки біля нашого будинку, і то не один. Серед цієї стрілянини годі розрізнити поодинокі вистріли. Буквально на вулиці кипить. Крізь грубий пивничний мур на дорозі чути метушню, попід вікна, заткані старими ковдрами, з яких звисають збиті клубки вати, хтось пробіжить, ударяючи об тротуар важкими підкутими черевиками, хтось гістерично закричить, видаючи, мабуть, накази. Часом до наших ушей донесеться російське слово. Вулицею помало, немов би черепашиним ходом, проїжджають обози, загарчить мотор автомашини, як в аґонії, шоб за хвилину замовкнути.

Хтось з присутніх у пивниці робить маленьку шпаринку у вікні, відхиляючи ковдру. Уже починає сіріти. З-за гори кривавою загравою сходить сонце. Стрілянини вже не чути, на вулиці тихо. Лиш під вікнами пивниці хтось стогне та крізь затиснуті з болю зуби часом промимрить: „Дастрельте — раді Бога".

Виходимо на вулицю. Під вікном пивниці на тротуарі лежить тяжко ранений червоноармієць у передсмертній аґонії. Дорога, як далеко глянеш, вкрита трупами большевицьких солдатів, убитими кіньми, возами, що стоять упоперек дороги, автомашинами, що догоряють. Обережно переступаючи трупів, вертаємо додому. Скрізь — та сама макабрична картина: цвинтарище людей, возів, коней і автомашин. З-поза будинків, з-під мостів виходять з піднесеними вгору руками недобитки — червоноармійців, зарослі, бліді, скривавлені, з слідами переляку на обличчях, що витиснула на них страшна горобина ніч.

(Продовження буде)

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

„Глечики"

Чому глечики? Кожному відомо, що глечик — це череп'яна посудина, в яку можна чогось налити, заварити, чи засунути в піч. Але в прикладі до людей, це слово рідко вживається, бо такі люди рідко трапляються, однак трапляються і звідти ж народня пословиця: „чим горщок накипів, тим смердітиме". Люди ті, це такі створіння, що ніколи не хочуть бути собою, їх як глечик можна налити, хто чим хоче. Такі „глечики" є і між нами, українцями.

Особливо є багато серед українців таких „глечиків", що готові роззявляти роти та слухати, що говорить „старший брат" москаль. Для них усяке слово, сказане по-московськи, має в собі печать мудрости й науковости, має якусь магічну силу притягування і гіпнотизує їх. Це вплив ще тих часів, коли вся наука і мова московська уважалась „панською", а своя рідна, українська — „мужицькою". Сьогодні ця „панська" мова стала мовою найбільшого фальшу й брехні, мовою найбільших катів, як найбільш хамська й босяцька. У багатьох українців звуки цієї мови викликають гидоту і ненависть до тих, що говорять нею. Бо з уявленням про цю мову зв'язані найбільші кривди, яких зазнав українець від її носіїв. Тому все менше й менше стає серед українців отих „глечиків", що піддаються гіпнозі московської мови та „мудрости" „старшого брата".

З череп'яним глечиком зв'язані часто досить приємні асоціяції, так би мовити, домашньої ідилії, матеріяльного добробуту і навіть добросусідських або родинних відносин. „Розбити глечик" — означає попсувати добросусідські взаємини, сварку в родині, чи порушення цього символу „згоди в семействі". Між людьми це часто трапляється... Але от є в нас такі українці, що ніяк не важуться „розбити глечика" (хоч би й на голові) із „старшим братом" москалем.

І ось ті „глечики" не мають гордости на своє національне ім'я, не вміють шанувати й обороняти чести свого імени, а тому бувають послушними й вірними слугами „старшого брата". „Глечик" — це той самий тип, якого в українській пресі часто звуть малоросом, за його оту рабську психіку.

Ось приходить одного разу до мене отакий „глечик" і з неприхованою радістю питає мене:

— Ви читали сьогодні газету?

— Ні, а що там такого?

— Ви ж не знаєте? Росіяни визнають самостійність України!

— Де? які росіяни? — питаю.

— Та ось читайте! В Америці на з'їзді винесли таку резолюцію.

Для мене зовсім було не цікаво, що нас „визнають" росіяни, але мене вразило те, що ми самі, українці, про себе думаємо. Цей мій співрозмовець ніколи не читав ніяких газет, а от „резолюції" росіян він знайшов поперед мене. А коли купив радіоапарат, то наставляє його завсіди тільки на Москву або на „Голос Америки" російською мовою. З Києва любить слухати українські пісні і все його українство обмежується лиш до слухання цих пісень.

А от зустрічаюсь з іншим моїм земляком. Привітались, поговорили та згадали й про політику і наше українське життя.

— Чому Ви не вписетесь до СУБ-у? — питаю.

— А це добровільно, чи примусово?

— Добровільно, — кажу.

— Як добровільно, то от я не хочу.

— А якщо б примусово?

— То я тоді записався б.

Такі люди ніколи не мають своєї ні доброї, ні злої волі. За вчинок зроблений з власної волі треба завжди й самому відповідати. Але вони бояться всякої відповідальности, тому роблять тільки те, до чого їх змушують. Тоді вони „не винні", їх „примусили". Так і от мій земляк, він ніяк не може вписатися там, де його не примушують. Подумавши хвилину, він мені „вияснює":

— Я до політики не мішаюся. Не хочу вже нічого, хватить з мене.

— Але ж Ви голосували за створення СУБ-у, — кажу.

— А, голосував. Я не маю нічого проти, щоб була така організація, хай хто хоч пишеться, а я не хочу.

— Вам шкода шилінґа — денервуюсь я.

— Ні, не шкода. Як до мене прийдуть, то я дам, але членом не буду. Як усі запишуться, тоді і я запишуся. Були совєти — вступав куди казали, були німці — теж мусів слухати, але тепер уже не хочу.

Сидить мій теж земляк і читає „Українські Вісті". Другий зрідка поглядає на нього, видно чекає поки той скінчить. Сам він, мабуть, раніше прочитав, бо як тільки той скінчив читати, підійшов до газети, тикнув пальцем у те місце, де стояло ім'я автора статті, і півголосом, щоб другі не почули, питає:

— Що? головка! Правда!?

— Да..., — протягнув той, — головка, так головка! Добре варить.

— Отаких нам треба людей, — захоплено каже другий.

— Таких мало є, це, мабуть, один такий.

— Не журіться, — запевнює другий, — є їх більше, не всі покищо обзиваються.

Забрав до кишені газету і поніс „ще в одно місце".

А була це стаття Токаєва.

А ось пригадується мені одна розмова ще в 1917 році. Розмовляє двох українців:

— Ви читали, що сказав Ленін по національному питанню?, — питає один.

— А що він сказав?

— Він визнав повне право українців на цілковите відокремлення від Росії.

— А щож тоді росіяни робитимуть, — дивується другий, — якщо українці відокремляться від росіян?

— Ленін сказав, що українці повинні не хотіти відокремлюватися від росіян.

— А хто ж їх цього навчить, щоб вони не хотіли?

— Ленінові однодумці з-поміж українців — українські соціялісти.

— А як вони не впораються із самостійниками?

— Ленін казав, що вийде з Москви солідне підкріплення з російських соціялістів.

— А, як так, то тоді впораються!

Це було в 1917 року, а ось розмова року Божого 1951.

— Ви читали статтю росіянина Федотова?

— А що він там пише?

— Пише, що російська імперія розпадеться на національні держави.

— Це ми й без нього знаємо і самі про це стараємось.

— Але Федотов каже, що російському народові без імперії буде навіть ще краще.

— Ми також так думаємо.

— Однак він пише, що малим народам буде багато гірше в своїх малих державах, як у російській імперії.

— Ов? А то чому?

— Він пише, що найкраще було б жити малим народам у федерації з Росією, так як колись жили малі народи в Австро-Угорській імперії.

— А чого ж тоді оті малі народи не схотіли довше жити в тій федерації?

— А тому — пише Федетов — „що в наші часи народи живуть не розумом, а пристрастями. Вони

воліють різанину та голод під власними прапорами".

— Он як! Хто ж навчить тоді ці „бідні" народи розуму такого, як у Федетова, щоб вони покинули власні прапори й пішли за федерацією з Росією?

— Я думаю, — відповідає перший, — що самі українці можуть навчити нас цього розуму. Бо в нас і тепер „дураков хватає" і однодумців Федотова можна знайти і без „свічки в руках". Малороси находяться ще й тепер.

Так я поділився з Читачами кількома фраґментами розмов, які відтворюють серед нас українців отого „глечика". Не знаю, як Шановні Читачі думають, але мені здається, що ми, українці, вже давно з москалями „розбили глечика" і „родатися" з ними вже немає чого.

А. К. Супрун

Демократія і... „Демократія"

Перед першою світовою війною в Кракові виходив польський журнал „Критика". В цьому то журналі помістив один із професорів краківського університету рецензію на повість К. Іжиковського „Палуба" і між іншим сказав, що повість ця замало польська, та, що, читаючи її, не можна твердити, що її автор — поляк. А був цей професор з походження жид. Іжиковський відповів на це менш-більш так: „Пане професоре, я не потребую зазначувати своєї польськости, бо ж усі знають, що я поляк із діда-прадіда, що я польський письменник. Зовсім інакше ви! Ви мусите всюди і завжди маніфестувати свою нольськість, бо ж усі знають добре, що ви не поляк, а жид".

Коли сьогодні прислухатись до цього несамовитого крику й галасу наших новороджених „демократів" — тих неофітів демократизму — про демократію, демократичну ідеологію і т. п., мимоволі пригадуються слова Іжиковського, звернені в сторону професора.

Справжній демократ, який це слово бере поважно і глибоко його розуміє — той не буде про нього горланити, ані чванитися, не буде з ним носитися, „як дурень із писаною торбою", бо цим він виставляв би себе тільки на сміх своїх і чужих. Зовсім інакше поступають ті, які на демократію дивляться очима Сходу, крізь не свої окуляри. Вони, як колись цей професор-жид свою польськість, мусять свою „демократію" на кожному кроку голосно зазначувати, бож усі знають, що вони не демократи так, як цей професор не був поляк.

І ось, ті наші новороджені „демократи" зробили собі з демократії „фетиша" і, наче дервіщі, виводять довкола нього танок — але в житті і практиці дають доволі доказів на це, що справжня демократія їм чужа, вони її не розуміють і органічно не сприймають. Щоб бути демократом, треба розуміти зміст демократії, її суть, а не на сліпо наслідувати когось. Треба також пам'ятати і те, що неправильне розуміння й сприймання демократії, є явно шкідливим чинником. Наші „демократи" ще з того часу, від коли вони почали себе так звати, ніколи не розуміли й не розуміють цього слова демократія. Бо що ж то таке той їх „демократизм" і „демократія"? Може це якийсь універсальний лік на всі болі, недомагання і болячки національного й політичного життя? А чи можливо й доцільно давати, напр., демократичні уколи-застрики всім без розбору і в однакових дозах? Чи не викличе зажиття ліку-демократії деякими, ще до цього якслід не підготованими, національними організмами — біологічних забурень, не спричинить нестравности, не заведе до дому божевільних?

Ось що каже про демократію Сорель: „Демократія намагається зруйнувати всі ті сили, які ще хоч троха піддержують в житті народу національні традиції! Вона — ворог традиції, вона старається всяку традицію знищити".

Як же бути супроти такої демократії, напр., тому, хто написав „Дух нашої давнини"? Як же ж бути тим, що хочуть цим духом рідної давнини жити, які духом тим дорожать і рішені його усякими нищівними силами боронити?

В'ячеслав Липинський про наших „рідних" і дорослих „демократів" висловлюється так: „Душа рідного демократа є злобна, плюгава і має нахил до ренеґатства! Для наших демократів не існує добра слава одиниці, як і не існує добра слава нації".

Це, на жаль, відповідає правді. Хто ж сьогодні, як не наші „демократи", наплюжать перед чужинцями українців, як „тоталітаристів", „бандитів", „нацистів", „фашистів", коляборантів", „шовіністів", „запеклих ворогів демократії" і т. п., і т. д. В одного тільки великого „найґеніяльнішого" „революційного демократа" п. І. Багряного, українці це: „свистуни", „примітиви", „плебеї", „доноцики", „наклепники", „блазні", „ренеґати", „недоріки", „холуї", „мерзотники", „деструктори", „фашисти", „тоталітаристи" і т. д. Напевно ніхто з чужинців, ворогів наших, за виїмком большевиків, не відважився б опоганювати українців такими епітетами, як це робить... українець п. І. Багряний! А чому? Тому, що він „справжній демократ"... Йому вільно все так, як вільно „тоже демократам" у Совєтському Союзі. На Шостому Пленумі Спілки Совєтських Письменників України, „демократ" Корнійчук, розправляючись з українськими націоналістами (І. Багряний теж має на увазі українських націоналістів), обдарував їх такими епітетами: „мерзенні зрадники", „продажні пси", „жовтоблакитні гієни", „шакали з бандерівської шайки", „підлі вбивники", „криваві пси", „фашисти" і т. п.

Порівняймо епітети цих двох „демократів" — чи є в них „спільна мова", спільний лексикон, спільні думки, спільна лють і ненависть до українських націоналістів? — Дорогий Читачу, дай відповідь собі сам!

В дальшій характеристиці наших „демократів", В. Липинський каже так: „Найвищою мудрістю в наших демократів, це зберегти своє життя, хоч би для цього треба було поповнити всяку підлість і зраду... Патріотизм у них — це найспритніша форма ошуканства... Вони виховані в рабстві, лояльності супроти московського кнута".

Оце вірна й правдива, аж до болю, характеристика наших „демократів". Вони навіть і тут, на еміграції, далеко вже від Москви і її кнута, не можуть ніяк отрястись від проклятої лояльности супроти неї. Для них Україна і московський кнут над нею — це два нерозривні і навіки пов'язані зі собою поняття. Звідтіля і їхня несамовита, хвороблива й скажена ненависть до українського націоналізму і до націоналістичного руху, який отверто й безкомпромісово веде рішучу боротьбу проти Москви за визволення України з-під московського кнута, все одно, червоного чи білого.

Тому то ті наші „демократи" називають українських націоналістів „ворогами демократії" і ведуть боротьбу проти них, як „українських тоталітаристів". Що український націоналізм не є ворогом справжньої демократії, а вони ніколи не були і не є демократами, для них це байдуже, вони ведуть під фальшивими кличами боротьбу проти націоналістів так, як робить це подібно Москва. Вони уважають себе серед українського суспільства, а також і чужинців, за „місіонарів демократії" — хоч насправді, методи їхньої „демократичної роботи", нагадують більше емісарів Москви, ніж демократів західнього типу. Запаморочені тією московською культурою-блекотою, позбавлені зовсім здорового глузду, женуть наосліп у погоні за „демократією", якої не розуміють, женуть за „прогресом", хоч і чужим, аж над беріг пропасти, звідкіля скалить до них зуби оте суто московське — нігілізм.

Демократія в понятті і розумінні наших „демократів" — це не ідея і не ідеологія, не доктрина і не політична програма — ні, це мішанина марксизму, ленінізму, троцкізму і Бог зна, яких ще „ізмів". Ця „демократія" має своє джередо не на Заході, а в Москві, в її „культурі" і „соціяльних кличах і гаслах". Вона там була спрепарована, наснажена й відповідно передестильована і не має нічого спільного з нашою традиційною демократією (вони ж, оті всі наші теперішні „демократи" — це запеклі вороги всякої традиції).

Чому ж вони, ці наші „демократи", так сильно прилипли до „демократії"? Чому, наче потопаючий, вхопились за неї руками й ногами? Чому та демократія (в дужках) сталась у їх руках „надійною" зброєю в боротьбі, не із зовнішнім ворогом, але з українцями? Чому зробили з неї знаряддя для безпощадного поборювання українців, передусім націоналістів?

Знають же добре, ті наші „демократи", чого вони хочуть і куди задумують повести, не лише українську справу, але й українську націю. Для кожного здороводумаючого українця зрозумілим фактом є те, що, взявши до уваги і зважившись всі соціяльно-політичні й національно-культурні умовини теперішнього життя-буття нашого народу — його ментальність, його рівень політичного вироблення, а дальше рівень його державницької зрілости, знаючи всі ті довголітні намагання московських большевиків, перетопити наш нарід в московському казані на „нарід совєтський" — не можна думати про це, щоб увесь наш нарід отак із вчора на нині, так, зовсім „експромтом", переставити зразу на рейки демократичного життя за зразком англійської, чи американської чи там французької демократії. Це ж було б самогубство й загибіль української державности, тим більше, що в боротьбі за цю державність нашим найгрізнішим ворогом буде цілком недемократична Москва. І не можна припускати, щоб цього не знали наші сьогоднішні „прогресисти", чи „революційні демократи", які так жонглюють цією демократією. Немає сумнівів, що коли б ті наші „демократи" взяли в свої руки побудову української держави, то це були б, або маленькі „ґенералісимуси" типу п. І. Багряного, або в дуже скорому часі вони завели б (що найпевніше) Україну і український нарід туди, куди завели вже раз соціялісти і „революціонери" демократичної масти. Прийшов би ще один „розбір України", може й останній, і смертельно загрозливий українській нації. Їхня „демократія" не здвигнула б української держави подібно, як не міг її побудувати український „революційний" соціялізм двадцятих років. Зрештою, як можна здобути Україну, не борючись з її ворогом, а з тими, тобто з українськими націоналістами, що борються проти ворога України.

Не зашкодить також з'ясувати уяву демократії нашими „демократами". На їхню думку, що видно по їх ділах і чинах, демократія — це розперезане свавільство, нічим не обмежене гуляйпілля й безвідповідальність, анархія і розбещеність у політичному житті, неясність національного обличчя, аморальна розгуканість у публічному і розгнузданість у приватному житті. А дальше: всякі неробства, безбожництво з його нетолерантністю і ненависництвом, легковажне й нахабне трактування людини, оплюгавлювання її, безпринципність у площині громадського життя, безхарактерність і безхребетність, плазунство перед сильним, знущання над слабшим, відкинення поняття добра і зла — оце і є розуміння демократії нашими „демократами". Що чекало б Україну і український нарід, якщо б такі „демократи" запанували при помочі такої ж „братньої демократії" Москви на Україні?

Так то воно і є: наші „демократи" знають добре, чого хочуть і знають мету, до якої зміряють... Зна-

ють добре, чому вони ставляться з такою несамовитою ненавистю до тих українців, у яких Україна не на язиці, а в крові, душі і серці, для яких українська нація — це найвища святість, цінність і добро... Вони загородили шлях цим псевдодемократам, що ведуть український нарід у пропасть московського імперіялізму.

Український нарід має свій традиційний демократизм, не молодший від будь-якої демократії на Заході, і тому він ніколи не був і не є ворогом справжньої демократії, але не тої, що її прищіплюють йому наші „демократи". В щоденному ж і громадському житті українська еміграція вже приглянулась цьому оригінальному видовищу, що його створюють наші „демократи": жодного стриму в поведінці з людьми противного їм політичного напрямку, жодних товариських форм ні норм, духова й фізична розхристаність, плювки направо й наліво, а часто то і в обличчя противникові — оце їх „демократія" для приватного вжитку. Але з такою „демократією" український нарід нічого ніколи спільного не мав, не має й не буде мати, і скорше, чи пізніше уговкає наших розгулюканих псевдодемократів...

М. Л. Суходоля

МОСКАЛІ МЕТУШАТЬСЯ

Москалі у В. Британії, подібно, як і за океаном, посилили свою діяльність на суспільно-громадському і політичному відтинках. У значній мірі вони спаралізовані своїм внутрішнім розбиттям, але зростаюча загроза розвалу російської імперії їх активізує, особливо на відтинку пропаґанди за збереження єдинонеділимої російської імперії.

Москалі мають свою суспільно-громадську установу т. зв. „Русскоє Общество Помощі Беженцам в Велікобританії" з централею в Лондоні. За час свойого 4-літнього існування це „Общество" не проявляло ширшої діяльности, не маючи ні достатньої кількости членів, ні більших фінансових засобів, хоч у загальному, самі москалі вважають, що у Великій Британії є їх біля 10 тисяч. Однак, у цьому році діяльність цього „Общества" зможлася завдяки збільшенні фінансових засобів, що зростають у наслідок посилення активности самих москалів, а також значної фінансової піддержки від кіл старої колишньої царської еміграції, що під цю пору, переважно, є вже британськими громадянами.

„Русскоє Общество Помощі Беженцам в Велікобританії" стоїть у тісному зв'язку з політичною московською організацією т. зв. „Союзом Воінов Освободітельного Двіженія в Велікобританії". „Общество" видає свій „Бюллетень", який є вповні під політичним впливом „Союзу". Редактор „Бюллетеню" Віктор Балтов — це один з найбільш активних організаторів цього „Союзу".

І тут починається звичайна московська квадратура: „Общество" існує на те, щоб дати можливість існуванню „Союза", який знову створений на те, щоб вести політичну проґапанду серед британців у користь „єдінонеділімої", готуючись до „визволення народів Росії". Дотепер цей „Союз" рівнож не проявляв ширшої діяльности, в ньому згуртувалися, крім білих московських імперіялістів, також у неменшій кількості елементи дуже сумнівного походження і якости, проґяклі большевицькою аґентурою.

5 серпня ц. р. в м. Вольвергамптоні відбувся „другий з'їзд" цього „Союза Воінов Освободітельного Двіженія в Велікобританії", на який прибули начальники відділів і керівники груп СВОД, а також рядові члени. Цілий цей „з'їзд" зосередився головно на докладах: Балтова, Ізірова і Шаліновського. Квінтесенцією цього „з'їзду" були, очевидно, резолюції, в яких, крім боротьби „против большевізма" центральним пунктом є „освобожденіє народів Россії" та ствердження, що „з'їзд" „считает крайне необходімим", щоб усі існуючі військові і політичні антисовєтські організації (розуміється — „народів Росії") „об'єдналися на гуманно-демократичних засадах" і боролися... „За народ!", „Свободу!", „За Россию!"

Для характеристики, як виглядає московський блахман, яким вони стараються обманювати поневолені народи СССР, згадаємо ще про „силу" цього „Союза Воінов", що береться „визволяти народи Росії" у... Великій Британії. Всіх тих „воінов" у цьому „Союзі" є зараз біля 250 осіб (мин. року було біля 500). На самому ж „з'їзді" взяло участь аж... 34 учасники, що складалися із „руководітельства", „начальників" відділів, „керівників" груп і рядового членства. Між ними були і такі типи, що їх присутність навіть для самого Балтова була незручна і надто компромітуюча, тому він домагався, щоб вони опустили залю. Ці останні чулися очевидно „покривджені" (бо як же ж так: у СВОД прийняли, а на „з'їзд" забороняють приходити) і дуже „ремствували" на диктатуру...

Московські імпрези для обманювання уярмлених московсько-большевицькими імперіялістами народів уже не вдаються і ніхто з поневолених народів, за виїмком зрадників і вислужників, не бажає собі „дружби" з московським народом у жодній „федерації", хоч би вона була на найбільших „гуманно-демократичних засадах" білої російської імперії.

Н.Д.

ГОЛОС ЧИТАЧА

„Бувші повстанці" чи бувші коляборанти?

Попала мені до рук, припадково, летючка п. з. „УПА — За Нарід Свій" підписана дуже бундючно — „Буші Українські Повстанці, що їх доля закинула поза межі Рідних Земель". Нічого було б дивуватися появі цієї летючки, знаючи практику певного угруповання (яке видало такі перлини бруду, як „Ліс у правдивому світлі", „Бунт Бандери" і т. п.) і напевно нічого не змусило б мене писати про це, якщо б не було того підпису під летючкою.

Уже шість років українська еміграція находиться у своїй масі на терені В. Британії і за тих шість років ми не чули, щоб були тут „українські повстанці", що „їх доля закинула поза Рідні Землі". Ми чули про відділи УПА, що рейдами пробивались на Захід. Тут, на чужині, всі упівці об'єднані у своїх комбатантських організаціях на терені Німеччини, США і Канади. На терені Великобританії справді є також кількох упівців, але вони у своїй скромності, без найменшого розголосу, жертвенно так, як колись на Рідних Землях, продовжують працю для добра рідного народу і не були і не є авторами подібних летючок. Отже, постає питання: звідки взялися тут „українські повстанці", про яких досі ніхто не чув ні слова? Хто посмів підшиватися під героїчне ім'я УПА, щоб користуватися славою й честю найкращих синів українського народу?

Підпис під летючкою говорить мені, що це люди з т. зв. „Волинського Леґіону Самооборони", що був під умілим керівництвом п. Вайхельта (в цьому „леґіоні" він був адьютантом, але кожний, хто бодай коротко побував у Сяноку до 1941 р., знає добре, хто він був). Тепер ті люди забули (або вдають, що забули) про своє минуле і, використовуючи те, що вже шість років після закінчення воєнних подій ніхто з українців про них не говорить, ані не пише (що робиться тільки в ім'я загальноукраїнських інтересів), думають, що про їхні темні справи, про їхнє минуле ніхто не знає і пробують знову вилазити на денне світло, роблять із себе „героїв", використовуючи для цього так дороге й святе для кожного чесного українця — ім'я УПА.

Знаю всіх їх майже особисто, а тому кажу, можуть вони вживати різного підпису: коляборанти, дезертири, злочинці, але в ніякому разі не мають вони права підписуватись „бувші українські повстанці".

Чи ж вояк, який, напр., перейшов набік ворога і воює проти своєї армії, може називати себе вояком тієї армії? А з ними так було! Для рятування свого нужденного життя, в самих початках зрадили УПА і перейшли набік ворога і, як усі запроданці-яничари, вславилися найгіршими звірствами в поборюванні УПА. Дозволю собі, щоб не бути голословним, навести кілька прикладів, прикладів не всіх, але й тих вистачало б, щоб вони станули колись перед суд вільної української держави. Вони свідомі того, що їх за ті вчинки чекає і тому перед тим, як мали їх німці включити до І-ї Української Дивізії (було це в Австрії), всі склали присягу перед собою, що про своє минуле ніхто з них, під загрозою кари смерти, нікому не буде говорити.

Це був страх перед відповідальністю, бо ніхто ніде не чув, щоб чесні вояки, чесного відділу потребували аж такі присяги складати. А тепер приклади — вони сухі і без ближчих пояснень: стріл через вікно вночі до старшин українців (не німців, на це були вони надто великими трусами); знасилування і живою закопання курієрки УПА; зв'язання колючим дротом і розірвання ґранатами бійців УПА; знищення харчевого і медично-лікарського магазинів УПА і... багато-багато більше подібних „подвигів", про яких сама національна етика не дозволяє тут говорити. Кому ж з тих бувших „леґіонерів" не відомі такі слова: „Хто хоче нажитись, гарні жінки мати, золоті перстені й годинники, хай іде зі мною..." Напевно всі ті привабливі слова всім „леґіонерам" відомі, бо ще й досі деякі з них вилизують свої рани...

Про такі речі для добра загальноукраїнської справи, звичайно, не говориться і ніхто про це не згадував через шість років... Але тепер подаю свідомо тих кілька „сухих і без ближчих пояснень" фактів на те, щоб бувші „леґіонери" (не „повстанці") знали, що є ще люди, які про їх минуле прекрасно знають і не побояться їхніх присудів, щоб про це минуле заговорити. Тут ідеться про славне ім'я і честь українських повстанців, під яких підшиваються люди, що змочили свої руки в їхній крові. І коли вони не заперестануть прикриватися іменем „українських повстанців", буду змушений оголосити їх повну історію.

Я. П. Г.

М. Боєслав

РОЗБІЙНИКАМ

Уб'єте плодь мою злиденну,
Та я в ідеї розцвіту
І вічно житиму спасенний
І вічно землю золоту
Чар-соками буду кормити

Мій дух в ідеї розгориться
І запалить мільйонів гнів.
Вбийте тіло! Дух мій — криця
Піде крізь бурі і вогні
До бою рвати!

28.10.1949 р. **(Зі збірки „Непокірні Слова")**

З ПРЕСОВОГО ФІЛЬМУ

ДИВНИЙ БЛЬОК ПРОТИ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА

З великим здивуванням читали ми фраґменти спогадів В. Винниченка з його „Відродження нації" (чи пак правильніше — „вирождення нації") в „Українському робітнику" за липень 1951 р. п. з. „До культу Петлюри", де оплюгавлюється не лише пам'ять борця за волю України, Головного Отамана Симона Петлюри, але й самі визвольні змагання українського народу. Більше того, своєю солідаризацією з чорносотенцями і большевиками в оцінці діяльности Головного Отамана і тодішньої нашої визвольної боротьби, посередньо **ллється** воду на млин большевикам, Керенському і всяким ворогам українського народу.

Цитуючи В. Винниченка в статтях „До культу Петлюри", „Укр. робітник" пише: „...українські селяни і робітники, під керівництвом російських совєтських полків, вигнали з столиці української держави — українську владу". Також про Директорію говориться, що вона „...вигнала своїм власним народом".

Кожний українець уважає, що українську владу виганяв не український нарід, а **московські окупантські війська.** Коли, однак, так пишуть Керенський, Сталін, чи якийсь інший большевицький прислужник, то чого ж тоді повторяє цю брехню „Укр. робітник" — орган гетьманців?

Або ось друга, чисто ворожа провокація: „Отаман Ангел зупиняв поїзд, витягав з нього всіх євреїв, жінок, дітей, старих людей, розкладав вряд на пероні і поров різками". І тут приходить квінтесенція цієї провокації: „Коли большевицька і денікінська преса називала Симона Петлюру погромщиком, то треба одверто, не ховаючи правди, безжалісно признати, що цей чоловік дійсно заслужив на цю сумну славу".

Всі ці цитати „Укр. Робітник" бере із сумної слави твору В. Винниченка „Відродження нації", тобто того самого В. Винниченка, якого гетьманці, як і ціле громадянство, не уважають українським патріотом-самостійником. У той час Винниченко підлабузнювався до большевиків і, може за їхні гроші, намагався **знеславити** ім'я Головного Отамана. Винниченкові, що був духом большевиком, не дивуємося. Але чи ж гетьманський рух так зводиться на манівці, що сьогодні безкритично переписує большевицькі плюгавства Винниченка? Кому ті брехні й наклепи потрібні і то якраз нині, коли наші вороги хочуть українські визвольні змагання представити перед світом, як жидівські погроми, а український нарід, як такий, що взагалі не хотів своєї держави; наші війська такими, що солідаризувалися з денікінцями або большевиками. Все те писав колись Винниченко на большевицьке замовлення, а нині без слова критики повторяє за Винниченком „Укр. робітник". Що ж за дивний бльок проти Головного Отамана. Невже ж „Укр. робітник" хоче тим повторити брехні Винниченка, згл. большевиків, що його устами говорили?

Нас особливо дивує цей факт, що саме тепер, коли зокрема жиди і росіяни в США представляють українців „погромщиками", а наш нарід „потульним приклонником єдинонеділимства", „Укр. робітник" уважає доцільним цитувати за Винниченком такі самі наклепи на українські визвольні змагання, на їх символ — Симона Петлюру.

Може комусь видаватись, що це тільки припадок, однак, на жаль, „Укр. робітник" уже від довшого часу подібними методами веде акцію проти Головного Отамана Симона Петлюри. І так, напр., в „Укр. Робітнику" з 10 серпня ц. р. в статті Т. Дацкова п. з. „На мартінесі звеличування Симона Петлюри", про Головного Отамана ось що читаємо:

„...Петлюра не допускав до творення армії... Нівечив всі старання творити українську армію". „...Петлюра мав нагоду записати своє ім'я в історію України незатертими буквами. Цего він не осягнув, бо показалося, що він до своєї задачі не доріс. Показалося, що С. Петлюра це не велит, яким його дехто величає, а малесенький пігмей, що зухвало висунувся до проводу в найкритичнішім моменті української історії".

Таких і подібних цитат майже в кожному числі „Укр. робітника" без кінця і міри. А треба, щоб редакція „Укр. робітника" і автори таких статей, дивились на дійсність без чужих окулярів: **Симон Петлюра навіки записався незатертими буквами в історії України** і цього **не зітруть** ні наклепи на нього (хоч мертві боронитися не можуть), писані українськими руками в українській пресі, ні скажена лайка й ненависть до Його імени московсько-большевицьких імперіялістів та їх прихвостнів.

Ніхто не відмовляє українського патріотизму гетьманові П. Скоропадському, тому не треба пригадувати його федерації з Москвою. Але коли сьогодні аж такими методами і з таким зухвальством паплюжиться ім'я Головного Отамана Симона Петлюри, то доводиться пригадати: лікарю, вилікуй насамперед себе, заки Головного Отамана будеш зрівнювати із землею.

Ніхто не відмовляє також патріотизму гетьманському рухові, але така акція проти сл. п. Симона Петлюри, не **має нічого спільного** з патріотизмом і вимагає від українського громадянства якнайбільшої осторожности і чуйности.

Головний Отаман Симон Петлюра увійшов глибоко в душу й серце українського народу, а особливо на Наддніпрянщині, і він останеться **назавжди символом нашої визвольної боротьби, аж до побіди і перемоги ідеї, за яку Він згинув.**

ЩО КОМУ „ЛУЧШЕ?"

Пан І. Багряний завсіди відзначається особливою оріґінальністю... Навіть тоді, коли пише на теми, які находять однозгідну поставу всієї української еміґрації, то він, коли не може нічого заперечити, додає щось „свойого", оріґінального. Так трапилось також із питанням російського імперіялізму. Українська преса зайняла майже однозгідно непримиримe становище до поновних спроб реставрації російськими емігрантами, при помочі деяких західніх кіл, російської імперії, під різними гаслами „федерації", „слов'янофільства", „дружби народів" і т. п.

Пан І. Багряний також написав на цю тему статтю в „Українських вістях" (ч. 65) п. з. „Троєкутний фронт". Звичайно, кожна його стаття викликує велике захоплення у його одновірців, що, мовляв, ніхто не потрапить так „мудро" написати, як він... І справді — ніхто не потрапить так написати, бо побіч більш або менш умілого опрокинення московського імперіялізму (подібно, як у всій нашій пресі) деякі „формули" в тій статті є справжнім шедевром „мудрости" п. І. Багряного.

Ось деякі зразки: Обговорюючи прагнення поневолених народів до повної незалежности й державности, п. І. Багряний робить такі оріґінальні спостереження:

„Кожна з тих кільканадцятьох республік, що входять в Союз ССР, прагне відокремитися, прагне скористатися своїм правом, здобутим у революції і записаним у конституції СССР".

Чи справді лиш такої „незалежности", як стоїть у конституції, прагнуть поневолені народи? Цікаво, в якій то „революції„ (в жовтневій?!) і які то „права" здобули народи СССР, а ще цікавіше, в якій конституції ці „права" записані? — В большевицькій? Хіба ж можна поважно трактувати большевицьку „конституцію", покликатися на неї і виводити історичні права народів із тисячолітньою державницькою історією (тепер поневолених московськими імперіялістами), від Маркса, Леніна і сталінської „конституції"?

Або: „Якщо Керенський сказав: **„Лучше плохой диктатор, чем резать живое тєло России"**, то що буде дивного в тому, коли народи СССР в одчаї перефразують цю формулу і, **як це вже було раз при Ґітлерові, скажуть: „Ліпше вже Сталінська конституція, ніж отаке „демократичне" мракобісся".**

Щонайменше сподіваємося, щоб таким висновком п. Багряного можна „застрашити" чи „переконати" Керенського, для якого, власне, **„лучший плохой диктатор", хоч би і Сталін, ніж вільні національні держави на руїнах російської імперії.** Не є це також „аргумент", яким можна переконати Захід у його неправильній і утопійній ставці на Керенського. Чому замість вибирати між „сталінською конституцією" і „демократичним мракобіссям" (назва влучна, передусім, для партії п. Багряного), поневолені народи не мали б вибрати **концепції власних сил** і чому не мали б сказати, що **ні „сталінська конституція", ні „демократичне мракобісся", а власні об'єднані сили Національно-Визвольної Революції Поневолених Народів положуть край неволі і рознесуть** дощенту московську імперію. Бо тільки таким шляхом позбудемося „демократичного мракобісся" Керенського і „сталінської конституції", **здобуваючи свою власну, писану не Сталіним, а кров'ю найкращих синів народу — волю, конституцію, правду, самостійність і державну суверенність.**

Оріґінальність політичної орієнтації п. Багряного все ж таки дуже однобічна: „Лучше сталінська конституція..."

Пан І. Багряний, мабуть, знає до чого прямує, але чи знають ті, що в телячому захопленні під небеса вихваляють його „мудрість" і „ґеніяльність"?...

ЩЕ ПРО „ЧУЖИННИЙ ЛЕҐІОН"

У „Свободі" (ч. 170, Нью Йорк) між „Голосами Читачів" Євген Яворівський відповідає на статтю І. Кедрина в справі „Чужинного Леґіону". Він заперечує, що участь у такому „Леґіоні" є „суто-політичною справою цілого народу" і уважає, що:

„...Участь у Чужинному Леґіоні — це приватна справа кожного молодого чоловіка, який має охоту вступити до згаданого Леґіону і відповідає його вимогам. Тут нема ніякої „суто-політичної справи всього народу"! Вояки Леґіону воюють згідно з умовою, а не для будь-яких політичних осягів свого народу! Ще ніхто ніколи з приводу служби в Чужинному Леґіоні не підносив якихось політичних вимог для свого народу! Навіть не можна цим робом „причинятися до популяризації української справи у Вашінґтоні".

...Ми, українці, маємо тим більше вимагати від кожної української одиниці, аби щадила свою кров для Української Армії і для української справи, бо тільки Українська Армія забезпечить кордони Української держави!"

В сучасну пору, коли різні безвідповідальні українські групи і „діячі" вербують українських людей до „Чужинного Леґіону", голос п. Яворівського є одним із найбільш тверезих висловів опінії українського громадянства. Але треба додати до цього ще й **національні правила-обов'язки,** що відносяться до всіх членів кожного народу. Кожна справа є так довго „приватною", як довго вона **не заторкує** національних інтересів цілого народу, доки **не суперечить** солідарній **поставі** української еміґрації і визвольно-політичним вимогам Воюючої України. Тому кожний молодий українець, що фізично відповідає вимогам куплів людської сили, повинен у першу чергу **застановитися, чи його особисте рішення є згідне із загальною поставою цілої**

української еміграції, чи відповідає інтересам української визвольної боротьби і, чи є на те політичні передумови, щоб класти своє життя не на полі бою за УССД, а за невідомі цілі, що приховані в кулуарах американської політики. Бо крім особистих приватних бажань, є ще далеко **важніші й суттєвіші** обов'язки українця, як члена українського народу, що стоїть зараз у боротьбі за своє національне й соціяльне визволення.

Пан І. Кедрин закликає УНРаду, щоб дала „ясні й недвозначні вказівки в цій справі" (він сам — прихильник леґіонової концепції), але НРада так заобсорбована... позикою, що не має часу займатися... політикою. В „Соборній Україні" (ч. 10-11) „заступник керівника військового ресорту ВО" вияснює панові О., що УНРада „...взагалі не зайняла ніякого становища щодо згаданого Леґіону". Це правда, що НРада за виїмком становища до революційної ОУН і УГВР, не зайняла досі ніякого більше „жодного становища", ні до акції білих „демократичних" і соціялістичних московських імперіялістів-емігрантів, ні до плянів польських імперіялістичних кругів, ні до визнання світом — на основі Гаазької конвенції — УПА — армією, що в стані війни і т. п. Тим більше розуміємо „міністрів" і „президента" НРади, що вони не можуть займяти становища щодо американської політики, бо ану ж комусь із них треба буде „ашурансу" і візи до США?...

„Політику" НРади ведуть її „міністри", що керуються вказівками і інтересами своїх партій і кожний по-своєму „розв'язує українські політичні проблеми"..

„ТРЯСУТЬСЯ ГОРИ, А РОДИТЬСЯ СМІШНА МИШ"...

В „Українському слові" від 26 серпня ц. р., на 1-ій і 2-гій сторінці, аж у двох місцях, є довша згадка про створення у Великобританії т. зв. „Леґії Українських Повстанців".

Плодовитість середовища „Укр. слова" у Великій Британії прибирає неабияких розмірів... Зацікавлених ближчою діяльністю цього середовища відсилаємо до таких „монументальних" найсвіжішого видання цикльостилевих „творів" (летючок), як „Акт 30 червня 1941 — документом ганьби", „УПА — за нарід свій", „Не убивай", і т. п. аж до „джерельної праці" цього середовища про УПА — „Ліс у правдивому світлі".

На іншому місці один із Читачів „В.Ш." кидає доволі вистачаючо світла („Бувші українські повстанці", чи бувші коляборанти?") на цю т. зв. „Леґію" і, шануючи наш журнал, не хочемо тут про неї більше писати. Також дуже мало інтересує нас „цикльостилева діяльність" цього середовища, хоч, правду кажучи, такий дитячий вибрик, як псувати папір саме тоді, коли загально існує брак і ощадність паперу, є досить непристойний і похвалити за нього не можна.

Не маємо в нашому журналі „Веселого кутка", але все ж таки згадаємо дещо про „публіцистичну" невдачу „партійно-дипломованого" найвидатнішого „журналіста" „Укр. слова" — „Івана Гострого". Він і в цьому числі „Укр. слова", про яке згадуємо, написав „бойово-революційну" статтю, заявляючи: „досить вакханалії", тепер „Говорять бувші українські повстанці" (він теж „повстанець" проти суспільно-громадського правопорядку).

І ось цей „журналіст" „Іван Гострий" (криптонім), що партизанить на сторінках „Укр. слова", своєю писаниною врешті вивів з рівноваги справжнього Івана Гострого — громадянина м. Рочдейлю і в „Укр. вістях" (ч. 67) появилося „Спростування" такого змісту:

„В газеті „Українське Слово" (Париж) часто вміщаються статті за підписом Івана Гостого. Доводжу до відома українського громадянства, що я, Іван Гострий, не маю нічого спільного з цими статтями, ані з часописом, в якому вони друкуються.

Лайливий і образливий тон та зміст цих статтей, що своїм вістрям спрямовані проти наддніпрянської еміграції зокрема, і демократії в цілому, примушують мене написати це спростування.

Одночасно звертаюся до невідомого мені автора, що підписується моїм ім'ям і прізвищем, надалі цього не робити. Раджу мати громадську відвагу і підписуватися своїм прізвищем або вибрати собі інше псевдо".

Іван Гострий

Рочдейл, Ланкашир, Англія

Сумніваємося, чи сфальшований „Іван Гострий" послухає поради справжнього Івана Гострого, він надто великий трус, щоб признатися до фамілії своїх батьків, а „громадської відваги" в нього стільки, скільки в кожного ґанґстера, що замість розбивати людям замки (в дверях), розбиває і розсварює українське громадянство на сторінках „Укр. слова".

Н. Д.

М. Боєслав

ЗАХІД СОНЦЯ

Останній келих райського вина
В уста мої схилило сонце любе.
Я серцем радісним його обняв
І, мов дитя, голубив і голубив . . .

О, ви, мої розспівані гаї,
О, ти, моє пахуче, щедре поле!
За вас скував я болем дні свої,
За вас на гострі вістря кинув долю.

5.12.1948 р. **(Зі збірки „Непокірні Слова")**

Пожертви

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ"

По 10 шіл. склали: др. Когут і Сірко. По 2 шіл. 6 п. — В. Шевчук, Михайло М., Микита Т., О. Кавун; по 2 шіл. — В. Шипилявий, П. Гуцул, М. Коробейко, П. Шульц, Тарас Т., З. Ф., І. Типа, О. Охримович, М. Масляк, П. Дутчин, З. Залуцький; по 1 шіл. — П. Коробейко, Дмитро В., Дмитро М., П. Василик, Д. Журин, М. Лелюк. П. Савіцький — 3 шіл., П. Брикайло — 1 шіл. 6 п.

НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД СКЛАЛИ:

Під час святочної **Академії**, присвяченої сл. п. С. Петлюри і Є. Коновальцеві в м. **Галіфаксі**, учасники добровільними датками склали на „В.Ф." — 2 ф. 6 шіл. 6 п.

На хрестинах у П-ва **Добрийдень**, у м. **Лютон**, з ініціятиви п. І. Грицака присутні гості склали — 2 ф. 14 ш. 3 і 1/2 п.

З нагоди **працального виїзду** пп. Ситаря і Роговського до Канади на „В.Ф." склали: по 10 ш. — В. Шостак, Д. Данчук, П. Ватраль, Я. Масляк, І. Семенчук; Д. Пезюк — 5 ш., Гордий — 4 ш., М. Ситар — 2 ш. 6 п., Роговський — 2 ш. 6 п.

На весіллі в П-ва **Гільди і Степана Безкоровайних**, у м. **Галіфаксі**, з ініціятиви п. С. Данкевича, гості склали на „В.Ф." — 3 ф. 15 ш.

З нагоди вінчування П-ва **Кравчуків**, у м. **Галіфаксі**, з ініціятиви п. Очабрука на „В.Ф." склали: П-во Кравчуки — 1 ф., Я. Венгер — 3 ш., Крупельницький — 4 ш., Слезь — 2 ш., Коропивницький — 5 ш., О. Очабрук — 6 ш.

З нагоди хрищення **Олі** — дочки П-ва **Йопиків**, у м. **Галіфаксі**, з ініціятиви пп. І. Пилипчука і М. Кумика, на „В.Ф." склали: В. Йопик — 10 ш., І. Пилипчак — 5 ш., М. Кумик — 5 ш., Б. Колісник — 10 ш., П. Михайличенко — 10 ш., П. Губник — 10 ш., Б. Левицький — 5 ш., А. Маркевич — 2 ш. 6 п., Д. Кузьменко — 3 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Чупринки**, в м. **Лій**, з ініціятиви пп. В. Щербатюка і Д. Ферентюка на „В.Ф." склали: Чупринка — 4 ш. 6 п., Д. Ферентюк — 2 ш., В. Щербатюк — 1 ш. 6 п., В. Баранюк — 2 ш., М. Голодій — 1 ш., В. Некипанчук — 2 ш. 6 п., Г. Никипанчук — 1 ш., Калбой — 1 ш., І. Блакитний — 2 ш., П. Ковалик — 2 ш. 6 п., В. Лісовий — 2 ш., К. Лісова — 1 ш., П. Ганяк — 5 ш., Рон — 6 ш., Д. Студінський — 1 ш., Овен — 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Клименків і Головецьких** (24.7.51) у м. **Престон**, гості склали на „В.Ф." — 4 ф. 7 ш. 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Вальтравт і Г. Богач**, у м. **Берилей**, з ініціятиви пп. О. Михайловського і П. Баран на „В.Ф." склали: В. і Г. Богач — 1 ф., О. Михайловський — 10 ш., П. Баран — 10 ш., М. Саранчук — 10 ш., Левицький — 10 ш., І. Бучко — 10 ш., П. Остапенко — 10 ш., Невідомий — 5 ш., П. Одарченко — 5 ш., А. Якимець — 2 ш. 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Мадилюс**, у м. **Болтоні**, з ініціятиви п. С. Шумки, на „В.Ф." склали: П. Мадилюс — 1 ф., В. Лучка — 1 ф., С. Шумка — 10 ш. І. Гундер — 10 ш., Р. Бабій — 10 ш., І. Гінда(?) — 10 ш., Т. Ганяк — 10 ш., І. Білий — 10 ш., Т. Матвійшин — 10 ш., Л. Марницький — 10 ш., О. Савка — 10 ш., М. Шумко — 10 ш., М. Губіцька — 5 ш.

З нагоди хрищення дочки П-ва **Канюків — Любки**, в м. **Бері** з ініціятиви п. Явного, гості склали на „В.Ф." — 3 ф. 15 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Василя і Анни Андрійків**, у м. **Олдгамі**, з ініціятиви В. Манько, гості склали на „В.Ф.": В. Андрійко — 1 ф., А. Андрійко — 10 ш., М. Осідач — 2 ш., Ю. Ігорчук — 10 ш., М. Петровський — 2 ш. 6 п., В. Манько — 1 ф., Є. Манько — 5 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Марії і І. Сулигів**, у м. **Рочдейлі**, з ініціятиви пп. Катеринюк і М. Купич, на „В.Ф." склали: І. Сулига — 1 ф., Марія Сулига — 1 ф., І. Гідик — 1 ф., В. Білас — 3 ф., І. Білас(?) — 1 ф., А. Пронь — 10 ш., Турчанівський — 10 ш., С. Харенко — 10 ш., М. Скотів — 10 ш., А. Ковальчук — 10 ш., В. Хомин — 10 ш., Трач — 10 ш., М. Вікалюк — 10 ш., В. Лісович — 10 ш., М. Купич — 5 ш., П. Перфенюк — 5 ш., Ева Перфенюк — 5 ш., М. В. — 5 ш., В. Данилко — 5 ш., Бучинський — 5 ш., Ю. Вітик — 5 ш., М. Лісний — 5 ш., М. Катеринюк — 5 ш., М. Муха — 3 ш., Петрів — 4 ш., П. Г. — 3 ш., Левицька — 2 ш. 6 п., Л. Курилець — 3 ш. 6 п., Г. Ф. — 2 ш. 6 п., Сенів — 2 ш. 6 п., Матляк — 2 ш. 6 п., Соколюк — 2 ш. 6 п., Лукінчук — 2 ш., безіменні — 3 ш. 9 п.

З нагоди вінчання П-ва **Назаруків** у м. **Д.**, гості склали на „В.Ф." — 2 ф. 16 ш., 9 п.

З нагоди іменин пп. **І. Послушного, І. Балістого і І. Ланця в м. Каннок**, з ініціятиви В. Василишиного, присутні гості склали на „В.Ф." — 4 ф. 13 ш. 3 п.

З нагоди вінчання П-ва **Д. і Я. Якубовських** (14.7.51) у **Сутон-Бріджі**, з ініціятиви п. Ю. Мартинюка, присутні гости склали на „В.Ф." — 10 ф. 14 ш. 3 п. Жертвували: П-во Якубовські — 1 ф., І. Забитовський — 10 ш., О. Слівінський — 10 ш., М. Заяць — 10 ш., В. Блашко — 10 ш., В. Бендзак — 10 ш., В. Латин — 10 ш., В. Кутний (словак) — 10 ш., І. Скочиляс — 10 ш., Соляник — 5 ш., Лоренс (німець) — 5 ш., І. Іваськів — 5 ш., С. Мельник — 4 ш., В. Смочило — 4 ш., П. Безклубий — 4 ш., Ф. Вихрущ — 6 ш., Т. Баран — 2 ш. 6 п., В. Батюк — 2 ш., Селівія (англійка) — 2 ш. 6 п., В. Батюк — 2 ш., В. Возьний — 2 ш. 6 п., Д. Скрипчук

— 2 ш., 3 п., Ю. Мартинюк — 2 ш. 6 п., І. Шулега — 2 ш., Заболотний — 2 ш. 6 п., М. Беґай — 2 ш. 6 п., В. Кузик — 2 ш. 6 п., Б. Бернатович — 4 ш., М. Цукайло — 5 ш., В. Близнюк — 4 ш., С. Барановський — 5 ш., Гільса — 2 ш. 6 п., М. Левус — 2 ш. 6 п., Г. Високий — 2 ш. 6 п., М. Бобик — 2 ш. 6 п., І. Андрусяк — 3 ш., М. Ощуканий — 5 ш., С. Мазненко — 5 ш., В. Надоліський — 2 ш. 6 п., В Когут — 10 ш., Р. Батюк — 5 ш., Віщур — 1 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Дори і Антона Басарабів** (7.7.51) в гостелі **Свінесгед**, з ініціятиви п. Бецика, на „В.Ф." склали: по 5 ш. — С. Боберський, І. Федусь, о. О. Маркевич, Г. Антішко; по 3 ш. — І. Барилка, М. Андрусишин; по 2 ш. 6 п. — І. Костів, В. Мерц, С. Куртий, П. Мисак, М. Галушкевич, І. Крупа, П. Личак; по 2 ш. — Чорний, Кульгавич, Холод, Чорнописький, Гостюк, Красічинський, В. Дутка, Диміч, Козак, Боднар, Трач, Джін Трач, Климко, Луцишин, Борщ і Кулик.

З нагоди працального виїзду п. Багаря до Канади, на „В.Ф." склали: по 5 ш. — М. Данилко(?), Місюрак, Дембіцький, Жидан, І. Цап, Громяк, Когут, Бринич, С. Галушка і Багира — 6 ш.

Добровільними датками на „В.Ф." склали: Я. Маринюк — 10 ш., О. Мороз — 3 ш. 6 п.; по 2 ш. 6 п. — Ґой, Матюк, Мельник, Мик. Ш., Малик; по 2 ш. — Солига, Модла, Мельник, Попадюк, Ханюк, Кушій(?), Росик, Масурак, Дзера, Запухляк; по 1 ш. — Павлюк, Ткачук, Бойчук, Винарчук, К. С., Пушинський; Войтіховський — 1 ш. 6 п., Кащук(?) — 1 ш. 6 п., Ткаченко — 6 п.

НА ФОНД УПА

З нагоди вінчання П-ва **Дарнобідів**, у м. **Олдгамі** (14.7.51), з ініціятиви п. А. Кобрина, на Фонд УПА склали: А. Кобрин — 10 ш., П. Сапливий — 5 ш., М. Славич — 5 ш., М. Дарнобід — 5 ш., А. Буско — 5 ш., Д. Цимбалко — 5 ш., Ф. Юрій — 5 ш., П. Ковальчук — 10 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Піхуровіч**, у м. **Престоні**, з ініціятиви п. Павла Р. присутні гості склали на Фонд УПА — 5 ф. 10 ш. В тому числі молода пара жертвувала — 2 ф.

Міс **М. Діксон-Вілем** жертвувала на Червоний Хрест Воюючої України — 5 ш.

Всім Жертводавцям складаємо щиру подяку. Молодим парам, батькам і похресникам бажаємо багато щастя, многая літ і щасливого життя.

ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
Й ПОШИРЮЙТЕ
„ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ"

УВАГА! УВАГА!

ВЖЕ ПОЯВИЛАСЯ В ПРОДАЖУ НАЙБІЛЬША ДОСІ ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

п. з.

UKRAINIAN LIBERATION MOVEMENT IN MODERN TIMES

by

OLEH MARTOVYCH

INTRODUCTION BY JOHN F. STEWART

Гарне мистецьке оформлення, ілюстрована, 176 стор., на доброму папері — є одним з найкращих українських чужомовних видань. Поручаємо всім українцям придбати цю гарну книгу а також вручити в подарунок своїм британським приятелям і знайомим, щоб запізнати їх з українською визвольною боротьбою, особливо в теперішньому періоді.

Замовляти можна в нашому Видавництві.

Printed by: M. Caplin & Co. Press Ltd. 1-2, West Street, Croydon, Surrey Tel. THO 2727.